

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Znalosti a zkušenosti policistů Územního odboru
Příbram v oblasti výslechu seniora**

Autor práce: Petr Oktábec, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2024

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Petr Oktábec, DiS.
Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Kombinovaná
Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Znalosti a zkušenosti policistů Územního odboru Příbram v oblasti výslechu seniora

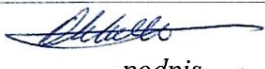

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Knowledge and Experience of Police Officers of the Territorial Department of Příbram in the Field of Interrogation of the Elderly

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulu): JUDr. Milan Kocík, MBA

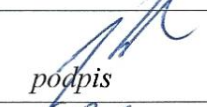

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): říjen 2023

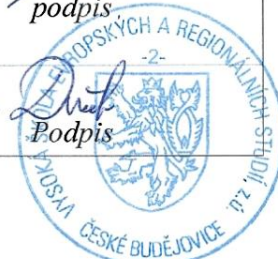
Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce bude provést analýzu současného stavu metodologických postupů a principů, na základě kterých je prováděn výslech osoby seniora. Vedlejším cílem bude provést analýzu dat, které budou získané za pomoci dotazníkové metody zaměřené na znalosti a zkušenosti policistů Územního odboru Policie ČR Příbram v oblasti výslechu seniora. Druhým vedlejším cílem práce bude, na základě předchozího vyhodnocení, navrhnout postupy pro zlepšení znalostí policistů v dané problematice.

Student: Petr Oktábec, DiS.	26.10.2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA	26.10.2023 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	9.11.2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	13.11.2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	17.11.2023 datum	 Podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Milan Kocík, MBA za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

OKTÁBEC, P., DiS. *Znalosti a zkušenosti policistů Územního odboru Příbram v oblasti výslechu seniora: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2024. 82 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Kocík, MBA.

Klíčová slova: výslech, senior, komunikace

Práce se zabývá znalostmi a zkušenostmi policistů Územního odboru Příbram v oblasti výslechu seniora. Teoretická část je zaměřena na výslech jak v obecné rovině, tak i ve vztahu k samotnému Seniorovi. Práce shrnuje co si představit pod pojmem výslech, proč se provádí a jaké jsou jeho cíle, představuje jednotlivé fáze výslechu a druhy výslechů. Dále se zabývá samotným seniorem jako osobou vyzrálou, u které v důsledku stáří dochází k psychologickým a biologickým změnám. Senior představuje osobu se sníženou schopností se bránit, a proto práce řeší i právní úpravu a kategorizaci obětí trestných činů. Podstatou práce je výslech seniora jako komunikačně náročná situace pro policisty.

V dotazníkovém šetření zkoumá informovanost, zkušenosti a znalosti policistů Územního odboru Příbram, zda mají povědomí jak vést co nejefektivněji výslech seniora, tak aby od tohoto získali kriminalisticky a právně významné informace ve vyšetřované věci.

Závěr hodnotí veškeré získané informace z dotazníkového šetření a na základě těchto informací ustanovuje doporučení pro praxi.

ABSTRACT

OKTÁBEC, P., DiS. *Knowledge and Experience of Police Officers of the Territorial Department of Příbram in the Field of Interrogation of the Elderly: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2024. 82 pgs. Supervisor: JUDr. Milan Kocík, MBA.

Key words: interrogation, elderly, communication

The thesis deals with the knowledge and experience of police officers of the Territorial Department Příbram in the field of interrogation of the elderly. The theoretical part focuses on interrogation both in general and in relation to the Elderly himself. The thesis summarizes what to imagine by the term interrogation, why it is carried out and what are its objectives, presents the different phases of interrogation and types of interrogation. Furthermore, it deals with the Elderly himself as a mature person who undergoes psychological and biological changes as a result of old age. The senior represents a person with a reduced ability to defend himself, and therefore the thesis also addresses the legal regulation and categorization of victims of crime. The essence of the thesis is the interrogation of the elderly as a communicationally challenging situation for police officers.

The questionnaire survey examines the awareness, experience and knowledge of the police officers of the Territorial Department Příbram, whether they have an awareness of how to conduct the most effective interrogation of a senior citizen, so as to obtain from him/her criminally and legally relevant information in the case under investigation.

The conclusion evaluates all the information obtained from the questionnaire survey and establishes recommendations for practice based on this information.

Obsah

Úvod.....	10
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Koncept výslechu	12
2.1 Pojem a podstata výslechu	12
2.2 Paměťové stopy	13
2.3 Cíl výslechu	14
2.4 Příprava výslechu	14
2.4.1 Věcná příprava	15
2.4.2 Příprava organizační a materiální.....	16
2.5 Stádia výslechu.....	17
2.5.1 Úvodní stádium	17
2.5.2 Monolog	19
2.5.3 Dialog.....	19
2.6 Druhy výslechu.....	20
2.6.1 Podání vysvětlení dle § 158 Trestního řádu.....	21
2.6.2 Výslech svědka.....	21
2.6.3 Výslech svědka – poškozeného.....	22
2.6.4 Výslech utajovaného svědka	22
2.6.5 Výslech podezřelé zadržené osoby	23
3 Právní úprava a kategorizace obětí trestných činů	24
3.1 Právní úprava.....	24
3.1.1 Zvlášť zranitelné oběti v právním řádu ČR.....	24
3.1.2 Oběti trestných činů v mezinárodním právu	25
3.2 Dělení obětí	27
3.2.1 Typologie obětí	28
3.2.2 Zvlášť zranitelná oběť	28
4 Senior jako objekt výslechu	30
4.1 Stárnutí	30

4.2	Změny ve stáří	32
4.2.1	Biologické změny.....	32
4.2.2	Psychiatrické změny.....	35
5	Výslech seniora	37
5.1	Specifika komunikace se seniorem	37
5.1.1	Komunikace jako pojem	38
5.1.2	Obecné schéma komunikace	39
5.1.3	Druhy komunikace	39
5.1.4	Překážky při komunikaci se seniorem.....	42
5.1.5	Komunikace seniora se zrakovým postižením.....	44
5.1.6	Komunikace seniora se sluchovým postižením	45
5.2	Zvláštnosti výslechu seniora	46
5.3	Výslech seniora dle životní etapy.....	47
5.3.1	Výslech osoby seniorského věku	48
5.3.2	Výslech osoby nemocné.....	48
5.3.3	Výslech osoby umírající.....	49
5.4	Fáze výslechu seniora.....	50
5.4.1	Úvodní fáze výslechu	50
5.4.2	Fáze souvislého líčení (monolog)	51
5.4.3	Fáze otázek a odpovědí	51
6	Empirická část.....	53
6.1	Cíl bakalářské práce	53
6.2	Výzkumné předpoklady – hypotézy	53
6.3	Metodika výzkumu	53
6.3.1	Technika sběru dat	53
6.3.2	Harmonogram výzkumu.....	54
6.4	Výsledky dotazníkového šetření a jeho vyhodnocení	54
6.5	Hodnocení hypotéz.....	68
	Závěr	71

Seznam použitých zdrojů	72
Seznam zkratk	75
Seznam příloh.....	77
Přílohy	78

Úvod

Bakalářská práce byla zpracována na téma specifika výslechu seniora a dále popis výslechu v obecné rovině i s jeho právní úpravou. V první části je popisován výslech jako takový a postupně je rozpracován detailně výslech zvláště zranitelné oběti, kterou představuje v této práci senior. Člověk by měl vždy pamatovat na to, že i on bude jednou starý se svými specifickými potřebami. Proto je tak důležité, na tyto specifika poukázat, poučit se a vypracovat takové specializované postupy, které zajistí důstojný výslech každému seniorovi dle jeho specifických potřeb. Druhá část této práce je proto zaměřena na praktické dovednosti a vědomosti policistů, vyhledání nedostatků a určení doporučení, které napomůže ke zkvalitnění výslechu seniora.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Teoreticko-metodická analýza základního problému, který bude v bakalářské práci řešen: Senior neboli dříve narozený jedinec, by jako takový ze své podstaty měl být uznávaný ve svém společenství. A proto i v oblasti policejního výslechu bychom k němu měli přistupovat s příslušným respektem. Díky své specifčnosti se výslech seniora stává vysoce specializovanou činností, pro kterou je potřeba nejenom zkušeností, ale i vzdělání jak při výslechu seniora postupovat. Z tohoto důvodu bude provedena analýza znalostí a zkušeností policistů v oblasti výslechu seniora formou kvantitativního výzkumu. Teoretická část bude zpracována formou rešerše odborné literatury z odvětví kriminalistiky, kriminologie a práva. Pro empirickou část bude použita metoda kvantitativního výzkumu, jehož data budou získána za užití dotazníkové metody.

Hlavním cílem bakalářské práce bude provést analýzu současného stavu metodologických postupů a principů, na základě kterých je prováděn výslech osoby seniora. Vedlejším cílem bude provést analýzu dat, které budou získané za pomoci dotazníkové metody zaměřené na znalosti a zkušenosti policistů Územního odboru Policie ČR Příbram v oblasti výslechu seniora. Druhým vedlejším cílem práce bude, na základě předchozího vyhodnocení, navrhnout postupy pro zlepšení znalostí policistů v dané problematice. Bakalářská práce je zaměřena na právní posouzení eutanazie v podmínkách České republiky se zaměřením na právní normy poskytující ochranu života, jakožto nejdůležitějšímu přirozenému právu člověka.

Vedlejším cílem práce je zmapování právního režimu ve vztahu ke zvlášť zranitelné oběti, kterou v této práci představuje senior.

V praktické části byl pro zhodnocení znalostí a zkušeností policistů použit kvantitativní výzkum pomocí dotazníkové metody. Cílem kvantitativního výzkumu je testování stanovených hypotéz.

Na základě vyhodnocení praktické části bylo vytvořeno doporučení pro kvalitní výslech seniora ve formě „Desatera výslechu seniora“.

2 Koncept výsledku

2.1 Pojem a podstata výsledku

Výsledek je metoda používána v kriminalistické praxi, kterou na základě zákona z paměťových stop ve vědomí vyslychaných osob formou výpovědi, získáváme ke konkrétní vyšetřované události kriminalisticky a právně významné informace. V rámci této metody je kladen důraz na přísné dodržování základních práv a povinností vyslychaného a vyslychajícího, které jsou dány zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (trestní řád - dále Tr. řádu).¹

V odborné publikaci s názvem „Kriminalistická taktika pro policisty“ z roku 2004 je metoda výsledku definována jako „...výsledek je specifická metoda kriminalistické praktické činnosti, kterou se získávají o událostech trestných činů či jiných kriminalisticky relevantních skutečnostech informace zafixované ve vědomí člověka...“.² Tato definice nám vyjadřuje podstatu výsledku, která spočívá v získání kriminalisticky a právně významných informací, na základě kterých lze vytvořit představu o kompletním obrazu konkrétní vyšetřované události nebo jiných kriminalisticky relevantních skutečnostech.³

Ve vyšetřování představuje výsledek nezbytný úkon, který v celém procesu může mít klíčovou roli. Výstupem výsledku je výpověď, která může obsahovat kriminalistické a právně významné informace, které mohou sloužit jako důkaz při posuzování případu jak vyšetřovatelem, tak soudcem.³

Výsledek představuje komunikační proces mezi vyslychajícím a vyslychanou osobou, kdy cílem vyslychajícího je získat kriminalisticky a právně významné informace, na základě kterých si můžeme vytvořit představu o obrazu konkrétní vyšetřované události a objektivní pravdě. Trestní řád nám upravuje formu výsledku.³

¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-7179-878-9.

² NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: EUROUNION, 2004, s. 181. ISBN 80-7317-036-1.

³ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: EUROUNION, 2004, 328 s. ISBN 80-7317-036-1.

2.2 Paměťové stopy

Jednou ze základních kriminalistických stop je paměťová stopa, která vzniká ve vědomí člověka. Paměťová stopa vzniká přirozeným způsobem, kterým si člověk do vědomí fixuje prožitky, poznatky a vzpomínky. Paměťové stopy se skládají z nosiče a samotné informace, které jsou uloženy specifickým způsobem. Tento jev představuje dokonale promítnutí kriminalisticky významné situace, tedy ideálního obrazu vznímaného, dokud není překryta novými paměťovými stopami. Interpretace paměťových stop je primárně prováděna verbálním projevem, tedy řečí. Existuje také další způsob interpretace, jako je znovupoznání, které je obvyklé a více vhodné pro taktiku rekognice.⁴

Prvotním impulzem pro vznik paměťové stopy je vjem, který je vždy spojen s konkrétní situací, kdy ovlivňuje a působí na smyslové orgány. Smyslovými orgány jsou generovány nervové impulsy, které jsou následně přenášeny prostřednictvím nervových vláken do mozku, kde utvářejí obraz konkrétní situace.⁵

Smyslové orgány jsou zprostředkovateli vjemu, dle kterého rozlišujeme paměťové stopy: zrakové, sluchové, čichové, chuťové a hmatové. Nejčastějšími paměťovými stopami v kriminalistické praxi jsou zrakové a sluchové. Paměťové stopy zprostředkované dalšími lidskými smysly nejsou již tak často využívány v kriminalistice, z těchto smyslů by nejspíše přicházel čich (byl cítit kouř např. před požárem či v jeho průběhu).⁴

Podstatou výslechu je snaha získat informace, na základě kterých lze vytvořit kompletní obraz konkrétní vyšetřované události nebo jiných kriminalisticky relevantních skutečností, které má člověk uložené v paměti. Kriminalistická taktika a zákon upravují doporučené postupy, kterými lze získat tyto informace.

⁴PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 312 s. ISBN 978-80-7380-038-3.

⁵ STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 296 s. ISBN 978-80-7380-095-6.

2.3 Cíl výslechu

Cílem výslechu je tedy zajistit úplnou a věrohodnou výpověď, která bude sloužit k zjištění co nejpravděpodobnějšího skutkového stavu vyšetřované věci. Je samozřejmostí, že tyto výpovědi jsou zajišťovány v souladu s platnými zákony.

Informace obsažené ve výslechu o prošetřované trestní věci mohou být dle charakteru

- Důkazními prostředky (důkazy).
- Pouhým pramenem informací, které napomůžou policejnímu orgánu k orientaci ve vyšetřované události, stanovení vyšetřovacích verzí, získání dalších důkazů či upřesnění taktiky vedení dalšího výslechu

Pro získání skutečně hodnověrných poznatků, je třeba splnit základní podmínky:

- Důkladné dodržení platného právního řádu, především Ústavy České republiky, Listiny základních práv a svobod a trestního zákoníku.
- Respektování doporučení, která vycházejí z vědeckých poznatků a jsou zpracovány v oblasti psychologie a kriminologie.

Ke každému případu se musí přistupovat vždy individuálně, a proto je důležité zvolit správný přístup jak z hlediska psychologického, kriminalistické taktiky a trestního práva procesního.⁶

2.4 Příprava výslechu

Pro objasňování kriminalisticky relevantní události se ve většině případů využívá výslech, který představuje organizačně složitý a psychicky náročný úkon pro vyslychajícího. Při objasňování specifických druhů trestných činů, jako je například pomluva, představuje někdy výslech jediný způsob, jak vyšetřovatelé mohou získat důkazy.⁷

Proto je důležitá příprava vyslychajícího na každý výslech a je třeba důležitost jeho přípravy nepodceňovat, čímž může předejít případným chybám nebo se vyhnout

⁶ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: EUROUNION, 2004, 328 s. ISBN 80-7317-036-1.

⁷ METEŇKO, J., BAČÍKOVÁ, I., SAMEK, M. *Kriminalistická taktika*. Brno: Václav Klemm, 2013, 307 s. ISBN 978-80-87713-08-2.

nepříjemným situacím, které se mohou vyskytnout v průběhu prováděno výslechu. Vyslýchající může na základě důkladné přípravy výslechu zajistit zvýšení kvality výslechu, která může být rozhodující hlediskem mezi úspěšným a neúspěšným získáním informací. Kriminalistická taktika obecně přípravu výslechu dělí na dvě části. První část nazýváme přípravu věcnou (obsahovou) a druhá část se nazývá příprava organizační a materiální (organizačně-materiální).⁸

2.4.1 Věcná příprava

Aby mohlo dojít, k úspěšnému objasnění události musí vyslýchající mít dokonalý přehled o všech dosud zjištěných informacích. Proto je velice důležitá příprava. Tato příprava se týká prostudování potřebných materiálů a informací k dané situaci a hlavně k osobnosti vyslýchaného. Na základě těchto informací můžeme zvolit správnou volbu taktických záměrů pro výslech a správné zpracování plánu výslechu. Tuto věcnou přípravu tvoří dvě fáze a to analytická a syntetická.⁹

Podstatou analytické fáze je autoreflexe vyslýchajícího, analýza shromážděných materiálů a analýza osoby vyslýchaného. Díky těmto informacím můžeme určit skutečnosti, které jsou důležité pro objasnění či potvrzení dosud zjištěných skutečností.⁹

Autoreflexe je zaměřena na poznání sebe samého a vede k tomu, aby vyslýchající dokázal správně navázat kontakt s vyslýchanou osobou, uměl se adaptovat na situaci, kdy dojde k náhlé změně výslechové situace. Pro správné přizpůsobení se situaci, je proto potřebné vědět, v jaké psychické situaci se vyslýchající nachází a které negativní vlivy mohou ovlivňovat jeho úsudek. Takové skutečnosti by měl umět potlačit (např. únavu). Nedílná součást je pak odborná úroveň vědomostí a praktických dovedností vyslýchajícího. Předpokladem správně vedeného výslechu je balíček těchto schopností vyslýchajícího.¹⁰

Analýza shromážděných materiálu před výslechem může být klíčovým krokem pro nalezení rozporů a mezer v dosud zjištěných skutečnostech, které je třeba odstranit.

⁸ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: EUROUNION, 2004, 328 s. ISBN 80-7317-036-1.

⁹PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 312 s. ISBN 978-80-7380-038-3.

¹⁰PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 312 s. ISBN 978-80-7380-038-3.

Dále si upřesní touto analýzou, která fakta je třeba potvrdit, objasnit či vyvrátit vyslýchanou osobou.¹¹

Analýza osoby vyslýchaného je důležitá pro určení taktických záměrů a postupů, díky nimž může vyslychající získat pravdivé a úplné odpovědi. Analýzu osobnosti získáme díky prostudování veškerých materiálů o vyslýchané osobě a jejích kontaktech.¹¹

Na základě syntetické fáze dochází k určení plánu výslechu. Ten může být písemný či nepísemný. Mezi vlastnosti plánu by měla patřit pružnost a dynamičnost. Měl by být připravený na zvraty během výslechu a být tak stěžejní pomůckou. Typ plánu zaleží vždy na složitosti případu. Vždy vychází z nastudovaných materiálů ve fázi analytické a modeluje průběh výslechu. Dle těchto poznatků vyslychající určuje formu výslechu, předmět a cíl, taktický postup vedení výslechu, procesní zařazení, objasňování a vyšetřování trestných věcí, určení času a prostoru, zajištění vyslýchané osoby či dalších osob a zajištění prostředků dokumentace.¹¹

2.4.2 Příprava organizační a materiální

Vyslychající si v této fázi zvolí vhodné výslechové prostředí, dále provede pro nerušený průběh výslechu volbu a přípravu zabezpečujících a dokumentujících technických prostředků, zajistí přítomnost konkrétních osob při výslechu a organizační zabezpečení výslechu a v neposlední řadě stanoví vhodný čas konání výslechu. Pro potřeby taktické přípravy se výslechové prostředí dělí na vnější a vnitřní.¹²

Vnější výslechovým prostředím se rozumí konkrétní prostor, ve kterém je výslech prováděn. Nejčastěji je tímto prostorem kancelář vyslychajícího, kdy se může jednat o nekomfortní prostředí pro vyslychanou osobu a způsobovat její nejistotu. Z důvodu zamezení této nejistoty vyslychaného, může vyslychající s přihlédnutím k taktickému hledisku, přistoupit k provedení výslechu v bytě vyslychané osoby. Pro zajištění lepšího průběhu výslechu můžeme využít i výslechové místnosti, které jsou za

¹¹PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 312 s. ISBN 978-80-7380-038-3.

¹²METEŇKO, J., BAČÍKOVÁ, I., SAMEK, M. *Kriminalistická taktika*. Brno: Václav Klemm, 2013, 307 s. ISBN 978-80-87713-08-2.

tímto účelem vhodně vybaveny. V odůvodněných případech vnějším prostředím může být i prostor na pracovišti vyslychaného, ve zdravotnickém zařízení apod.¹³

Vnitřní výslechové prostředí představuje atmosféru, které panuje uvnitř výslechové místnosti v průběhu výslechu. Tuto atmosféru ovlivňuje vybavení kanceláře, vzájemná poloha míst vyslychajícího a vyslychaného, případná přítomnost dalších osob. Pro vytvoření příznivé atmosféry, by mělo být zajištěno vyslychajícím, aby nedocházelo k narušení průběhu výslechu např. klepáním na dveře, vyzváněním telefonu či vstupováním jiných osob v průběhu výslechu apod. Aby nedocházelo k odvádění pozornosti vyslychané osoby a narušení průběhu výslechu, je třeba zvolit vhodné technické prostředky a připravit je již před výslechem.¹³

2.5 Stádia výslechu

Strukturu výslechu nám určuje trestní řád, na který navazuje kriminalistická taktika, dle které má výslech probíhat ve třech na sebe navazujících stádiích a to: úvodní stádium, stádium souvislého líčení (monolog) a stádium kladení otázek a odpovídání na ně (dialog). Dle trestního řádu jsou první dvě stádia výslechu obligatorní a musí být vždy splněny. Zatímco stádium dialogu je fakultativní, tedy dobrovolné a slouží vyslychajícímu především k doplnění či upřesnění monologické části výslechu. Přestože jde o dobrovolné stádium, tak ve většině výslechu na toto stádium dojde.¹⁴

2.5.1 Úvodní stádium

Způsob a forma předvolání osoby, kterou hodláme vyslychat, spadá již do úvodního stádia. Samotný výslech obecně začíná až příchodem vyslychané osoby do místnosti a jejím přivítáním. Od tohoto okamžiku začíná psychologický kontakt mezi vyslychajícím a vyslychaným, který má vliv na průběh výslechu. V úvodním stádiu musíme splnit procesní náležitosti uložené trestním řádem. Zejména ověřit totožnost vyslychané osoby, seznámit jí s předmětem výslechu. Vyslychaného musíme s ohledem

¹³METEŇKO, J., BAČÍKOVÁ, I., SAMEK, M. *Kriminalistická taktika*. Brno: Václav Klemm, 2013, 307 s. ISBN 978-80-87713-08-2.

¹⁴NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: EUROUNION, 2004, 328 s. ISBN 80-7317-036-1.

na jeho procesní postavení poučit o jeho právech a povinnostech, včetně vysvětlení významu jeho výpovědi.¹⁵

Vyslýchající zpravidla před samotným výsledkem nepřichází do kontaktu s vyslychanou osobou a krom naplnění procesních náležitostí úvodního stádia, mu tato fáze výsledku umožňuje udělat si úsudek o osobnosti vyslychané osoby a dle tohoto úsudku zvolit vhodné taktické postupy pro následující stádia výsledku.¹⁵

Prvotní formování psychologického kontaktu je velmi cenné hlediska kriminalistické psychologie, neboť jeho včasné a vhodné vytvoření může vést u vyslychaného ke snaze vypovídat pravdivě a tím ulehčit průběh celého výsledku. V souvislosti s tímto je nutné korektní vystupování vyslychajícího vůči vyslychané osobě. Vyslýchající by měl disponovat mírou trpělivosti při výsledku, a to nejen v případech, kdy se vyslychaná osoba v takové situaci ocitne poprvé. Vyslychané osobě umožnit ztotožnění se s danou situací a zbytečně ji nestresovat urychlením průběhu výsledku.¹⁶

Psychologický kontakt mezi vyslychajícím a vyslychanou osobou je velmi cenný, kdy v rámci prohloubení tohoto kontaktu je vhodné na konci úvodního stádia pohovořit s vyslychanou osobou o obecných tématech. Vyslýchajícímu tento rozhovor zároveň pomůže poznat osobnost vyslychaného, jeho vyjadřovací způsoby, odhadnout přibližně jeho intelekt a ochotu spolupracovat. Vyslychanému může pomoci se uklidnit v dané situaci. Poznatky zjištěného z tohoto rozhovoru nám umožní finální úpravu výsledkového plánu před následujícími stádii výsledku.¹⁷

Na závěr úvodního stádia se doporučuje dotázat se vyslychaného: „*zda porozuměl poučení, využije práva odepřít výpověď, není nositelem státního či státem uznávaného tajemství vztahujícího se k předmětu výsledku, pochopil předmět výsledku.*“¹⁸

¹⁵ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: EUROUNION, 2004, 328 s. ISBN 80-7317-036-1.

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, s.r.o., 1998, 255 s. ISBN 80-85858-70-3.

¹⁷ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: EUROUNION, 2004, 328 s. ISBN 80-7317-036-1.

¹⁸ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016, s. 471. ISBN 978-80-7380-589-0.

2.5.2 Monolog

Monolog označován také jako stádium souvislého líčení, je následující fází výslechu po ukončení úvodního stádia, ve kterém je vyslýchaný vyzván k uvedení veškerých skutečností související s vyšetřovanou událostí. Vyslýchané osobě je dána možnost se volně vyjádřit ke všem skutečnostem v prošetřované události. Smysl této fáze spočívá v získání přirozené a souvislé výpovědi o všech skutečnostech, které vyslýchaná osoba vnímala svými smysly a měla by odlišit skutečnosti, které se dozvěděla od jiných osob. Vyslýchaná osoba by během monologu neměla být zbytečně přerušována, protože tak se vyslýchající může dozvědět skutečnosti, o kterých doposud nevěděl. Přesto je někdy nutné se dotázat na některé detaily či upřesnit skutečnosti vyšetřované události, nebo usměrnit vyslýchaného z důvodu, že se odchýlil od předmětu výslechu. Vyslýchanou osobu je vhodné předem požádat, aby při monologu vypovídala v časovém sledu, tak jak k vyšetřované události došlo.¹⁹

Vyslýchající si na základě monologické části udělá obecný přehled o informacích, které mu vyslýchaný může sdělit. V průběhu výslechu může vyslýchající dle emočního zbarvení hlasu vyslýchaného poznat, co se ho osobně dotklo. Dále může poznat, co vyslýchaný považuje za důležité, kdy o takové skutečnosti bude hovořit jako první nebo ji popíše podrobněji. Naopak pokud vyslýchající se snaží nějaké skutečnosti ve své výpovědi přeskočit či se jim vyhnout, přestože je musel vnímat svými smysly, měla by být tato skutečnost impulsem pro vyslýchajícího z hlediska volby následujících taktických postupů. Monologická výpověď je důležitá pro vyslýchajícího, neboť je pro něho kostrou pro konečné upřesnění plánu výslechu v poslední dialogové části výslechu z hlediska správné volby a načasování jednotlivých otázek.¹⁹

2.5.3 Dialog

Jde o závěrečnou fázi výslechu, která je sice fakultativní, ale ve většině případu vyslýchající k této fázi přistoupí. Vyslýchající pomocí kladení otázek upřesňuje monologovou výpověď vyslýchaného, který vypovídal málo podrobně o určitých skutečnostech nebo k některým skutečnostem nevypovídal vůbec. Hlavním cílem této fáze je, aby vyslýchající pomocí otázek odstranil vzniklé nejasnosti, ověřil určité

¹⁹ NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: EUROUNION, 2004, 328 s. ISBN 80-7317-036-1.

skutečnosti a detaily vyšetřované události a konfrontuje vyslýchaného s případnými rozpory, které mohou být v jeho vlastní výpovědi nebo vůči ostatním důkazům.²⁰

Vyslýchající by měl formulovat otázky jasně a srozumitelně. Neměl by klást otázky kapciózní (úskočné) nebo sugestivní (návodné). Vyslýchaný musí odpovídat pouze na základě své paměti, a proto nesmí otázky předeštit odpověď. Položené otázky by měli být formulovány tak, aby vyslýchaná osoba na tyto musela odpovídat určitě a jednoznačně. Kriminalistika tomuto stádiu přikládá velký význam, zvláště v průběhu výslechu podezřelého či obviněného, protože vhodným psychologickým působením může vyslýchající zamezit lživé výpovědi.²¹

2.6 Druhy výslechu

Kriminalistika dělí výslechy podle určitých kritérií do různých kategorií. Pro získání právně relevantních informací z vědomí člověka a přihlédnutím k současně platným právním normám rozlišujeme dvě základní formy, a to výslech a vysvětlení. Podrobně si v této práci popíšeme výslechy prováděné policejním orgánem v přípravném řízení, kdy si pouze vyjmenujeme druhy výslechů na základě procesního postavení vyslýchaného:

- „Vysvětlení (§ 61 zákona č. 273/1998 Sb. o Policii ČR, § 158 odst. 3 TrŘ)
- výslech svědka (§§ 97 – 104 TrŘ, § 55 odst. 2 TrŘ)
- výslech svědka – poškozeného (§§ 43 a 47 TrŘ)
- výslech utajovaného svědka (§ 55 odst. 2 TrŘ)
- výslech znalce (§ 108 TrŘ)
- výslech podezřelé zadržené osoby (§ 76 odst. 5 TrŘ)
- výslech obviněného (§ 91 – 95 TrŘ)
- výslech obžalovaného (§§ 207-208 TrŘ)²²

²⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-7179-878-9.

²¹ STRAUS, Jirí a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 296 s. ISBN 978-80-7380-095-6.

²² Němec, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017, s. 340. ISBN 978-80-906974-0-9.

2.6.1 Podání vysvětlení dle § 158 Trestního řádu

Podle § 158 odst. 3 Tr. řádu opatřuje policejní orgán potřebná vysvětlení pro objasňování a prověřování skutečností, které důvodně nasvědčujících tomu, že došlo ke spáchání trestného činu. Pokud obsah vysvětlení nemá povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu sepíše o tomto úřední záznam o podaném vysvětlení dle § 158 odst. 6 Tr. řádu. Na základě tohoto úředního záznamu může státní zástupce nebo obviněný zvážit návrh, aby osoba, která podala vysvětlení v prošetřované věci, byla vyslechnuta jako svědek, kdy soud rozhodne o provedení takového důkazu. V řízení před soudem lze úřední záznam o podaném vysvětlení dle § 158 odst. 6 Tr. řádu použít jako důkaz se souhlasem státního zástupce a obžalovaného dle § 211 odst. 6 Tr. řádu.²³

2.6.2 Výslech svědka

Definice svědka v trestním řádu není obsažena. Výkladem v komentáři k § 97 Tr. řádu dovozujeme, že „*svědek je osoba rozdílná od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o skutečnostech, které vnímala svými smysly*“.²⁴ Svědkem je fyzická osoba, která slyšela, viděla nebo jinak bezprostředně vnímala události spáchání trestného činu, kdy tyto informace nám může poskytnout pouze tato určitá osoba a z tohoto důvodu je její postavení nezastupitelné jinou osobou.²⁵

Postup výslechu svědka, jeho povinnosti a práva upravuje trestní řád v § 97 Tr. řádu až § 104 Tr. řádu. Povinnost dostavit se na předvolání a vypovídat jako svědek je uvedena jako první v § 97 Tr. řádu. Svědek je povinen uvést všechny okolnosti důležité pro trestní řízení, uvést vše co je mu známo o trestném činu a o jeho pachateli. Svědecká výpověď je v trestním řízení zásadní, neboť je nejčastějším důkazním prostředkem.²⁶

²³ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN-978-80-7400-465-0.

²⁴ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 5. Vydání. Praha: Leges, 2018, s. 405. ISBN 978-80-7502-278-3.

²⁵ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 5. Vydání. Praha: Leges, 2018, 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3.

²⁶ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN-978-80-7400-465-0.

2.6.3 Výslech svědka – poškozeného

Jde o osobu svědka, která je ve vyšetřované věci zainteresována, neboť jí trestným činem byla způsobena újma. Za poškozeného lze označit osobu dle § 43 odst. 1 Tr. řádu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda, nemajetková újma nebo se pachatel na její úkor trestným činem obohatil. Výslech poškozeného je prováděn stejně jako výslech svědka dle ust. § 97 Tr. řádu až § 104 Tr. řádu. Poškozený má dále dle § 43 odst. 1 Tr. řádu právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů dle § 65 Tr. řádu, účastnit se sjednání dohody o vině a trestu, účastnit se hlavního líčení a vyjádřit se k věci před skončením řízení.²⁷

Poškozeným dle § 43 odst. 2 Tr. řádu není osoba, která se sice cítí trestným činem morálně či jinak poškozena, ale vzniklá újma nebyla způsobena zaviněním pachatele ani v příčinné souvislosti s trestným činem. Poškozený má právo připojit se k trestnímu řízení s nárokem na náhradu vzniklé škody dle § 43 odst. 3 Tr. řádu a žádat, aby v odsuzujícím rozsudku byla uložena povinnost obžalovanému nahradit způsobenou majetkovou újmu – škodu, nemajetkovou újmu či požadovat, aby obžalovaný vydal bezdůvodné obohacení, které získal trestným činem na úkor poškozeného.²⁷

2.6.4 Výslech utajovaného svědka

Výslech utajovaného svědka se provádí dle § 55 odst. 2 Tr. řádu v případech, kdy v souvislosti se svědeckou výpovědí svědkovi nebo osobě jemu blízké hrozí vážné nebezpečí porušení jejich základních práv či újma na zdraví. Pokud ochranu svědka nelze zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení musí zajistit utajení jeho totožnosti a vzhledu.²⁸

Orgán činný v trestním řízení do protokolu o výslechu utajovaného svědka zapíše fiktivní jméno svědka a neuvádí jeho osobní údaje. Svědek následně vypovídá pod nově vytvořenou identitou, kdy skutečné údaje o identitě svědka jsou vedeny samostatně odděleně od trestního spisu. Se skutečnými údaji o identitě utajovaného svědka se smí seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení v dané věci. Pokud pomínou důvody

²⁷Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 5. Vydání. Praha: Leges, 2018, 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3.

²⁸Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN-978-80-7400-465-0.

pro utajení svědka, orgán, který vede trestní řízení v té době, zruší stupeň utajení informací o svědkovi, neboť se tyto informace nadále neutajují a připojí je k trestnímu spisu.²⁹

2.6.5 Výslech podezřelé zadržené osoby

Policejní orgán sepisuje výslech s osobou, která byla zadržena dle § 76 odst. 1 Tr. řádu, tedy omezena na osobní svobodě na základě zákonných předpokladů pro zadržení osoby. Zadržet lze osobu, která byla přistižena při páčání trestného činu nebo která je důvodně podezřelá ze spáchání trestného činu, ačkoliv proti této osobě nebylo dosud zahájeno trestní stíhání dle § 160 odst. 1 Tr. řádu. Pokud nedojde k zadržení osoby, hrozí zmaření nebo ztížení účelu trestního řízení, neboť se jedná o naléhavou situaci. U zadržené osoby existuje některý z vazebních důvodů dle § 67 Tr. řádu.²⁹

Policejní orgán je povinen s osobou sepsat protokol o výslechu osoby zadržené dle § 76 odst. 3 Tr. řádu. Do protokolu musí uvést čas, místo konání výslechu, osobní údaje zadržené osoby a důvody jejího zadržení. Osoba může být zdržena po dobu 48 hodin, která se počítá od okamžiku zadržení a jde o společnou lhůtu pro policejní orgán a státního zástupce. Jestliže v této lhůtě policejní orgán nepředložil státnímu zástupci materiály k podání návrhu na vzetí do vazby, je povinen po uplynutí lhůty 48 hodin propustit osobu na svobodu.³⁰

²⁹ Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN-978-80-7400-465-0.

³⁰ Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 5. Vydání. Praha: Leges, 2018, 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3.

3 Právní úprava a kategorizace obětí trestných činů

3.1 Právní úprava

Institut zvlášť zranitelné oběti je často diskutované téma, kterému je nutné věnovat zvýšenou pozornost s cílem zajištění práv obětem trestných činů. V souladu s unijními předpisy je nutné vnitrostátní právní úpravou zajistit těmto obětem takovou ochranu, která zajistí minimalizaci dopadů trestného činu v jejich osobní sféře. Za tímto účelem obsahuje zákonná úprava zvláštní práva náležející zvlášť zranitelným obětem.³¹

3.1.1 Zvlášť zranitelné oběti v právním řádu ČR

Než byl vydán zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, byla oběť chápána jako nositel důkazů ze strany orgánů činných v trestním řízení, jenž díky své výpovědi napomůže k nalezení materiální pravdy a usvědčení pachatele, nebo jako poškozeného s přiznaným rozsahem práva a povinností. Vzhledem k přizpůsobení se pachatelů na celkový rozvoj společnosti a k navýšení trestných činů, které byly spáchány na osobách se sníženou obrany schopností, bylo třeba v rámci právního řádu České republiky zakotvit status zvlášť zranitelné oběti. Problematiku zacházení s oběťmi v rámci právního řádu České republiky lze nalézt v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tento zákon jasně vymezuje osoby se sníženou schopností se bránit a ustanovuje chování k nim v rámci úkonů v trestním řízení. Dále upravuje oblast pomoci obětem trestných činů. Konkrétní postupy pro práci se zvlášť zranitelnými oběťmi jsou zakotveny v ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.³²

³¹GŘIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. Oběti trestných činů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 791 s. ISBN 978-80-7400-793-4.

³²JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Komentátor. Praha: Leges, 2013, 264 s. ISBN 978-80-87576-49-6.

3.1.2 Oběti trestných činů v mezinárodním právu

V nynější době se mnoho organizací zabývá vývoji legislativy a tím usilují o změnu současného stavu legislativy a snaží se zajistit lepší postavení oběti v trestním řízení i mimo něj. Bohužel, ne vždy tomu tak bylo. Mezinárodní právo se začalo věnovat právům obětí trestných činů od 50. let. 20. století. V 70. letech vznikají první mezinárodní dokumenty upravující práva obětí trestných činů, kdy jednotlivé státy se ve svých právních úpravách snaží zajistit minimální práva pro oběti trestných činů. V 90. letech 20. století se do české právní a kriminologické literatury dostává právní úprava oběti trestného činu. Díky vývoji společnosti se vyvíjí i problematika obětí trestných činů a vzniká mnoho nevládních neziskových organizací, které si kladou za cíl aktivní pomoc obětem trestných činů. Díky těmto celospolečenským aktivitám dochází k různým úpravám legislativy a k vzniku mezinárodních dokumentů organizací. Mezi tyto organizace patří Organizace spojených národů, Rada Evropy, právo Evropské unie.³³

Organizace spojených národů (OSN) se opírá Deklaraci základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci ze dne 29. listopadu 1985, která byla přijata Valným shromážděním OSN. Mluvíme o ní jako o Magně Chartě obětí trestných činů. Jedná se o právně nezávazný dokument, který upravuje minimální standard pro nakládání s oběťmi trestných činů. Mezi zásadní okamžiky patří květen 1996, kdy komise OSN pro prevenci trestné činnosti a trestní justici přijímá rezoluci a nabádá k vypracování naučné příručky o využití a implementování Deklarace. V roce 1999 je vypracována „*Mezinárodní příručka pomoci obětem o využití a aplikaci Deklarace OSN o základních principech spravedlnosti ohledně obětí trestného činu a ohledně obětí zneužití moci*“³⁴, ta je základem pro vypracování a implementování programů pro sociální, psychologickou, emocionální a finanční podporu a to i pomoc obětem v rámci trestního řízení. Oběti trestných činů jsou definovány v čl. 1 Deklarace. Čl. 2 Deklarace udává, že jedinec může být považován za oběť, aniž by byl pachatel zjištěn, zadržen, stíhán či odsouzen a to i přesto zda mezi obětí a pachatelem existuje

³³PORTÁL EVROPSKÉ E-JUSTICE. *Oběti trestných činů*. [online]. EVROPSKÁ KOMISE. E-justice, european. 7. Října 2021. [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://e-justice.europa.eu/66/CS/victims_criminal_proceedings>.

³⁴VÁLKOVÁ, J., *Mezinárodní příručka pomoci obětem o využití a aplikaci deklarace OSN o základních principech spravedlnosti ohledně obětí trestného činu a ohledně obětí zneužití moci: návrh, duben 1997*. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). [Praha]: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, s. 112. ISBN 80-86008-46-0.

příbuzenský vztah. Čl. 19 např. hovoří o úmluvě o ochraně dítěte. Za zmínku stojí i desátý kongres OSN, který se zabýval tématem „pachatele a oběti“: odpovědnost a spravedlnost při výkonu justice.³⁵

Rada Evropy je další institut zabývající se ochranou obětí trestných činů. Mezi velice významné dokumenty, které byly Radou Evropy vydány, je hlavně Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů ze dne 24. listopadu 1983. Jménem České republiky byla Úmluva podepsaná ve Štrasburku dne 15. října 1999. Pro Českou republiku vstupuje v platnost 1. ledna 2001. V oblasti odškodňování obětí násilných trestných činů zajišťuje minimální standard. Vzhledem k tomu, že z důvodu spravedlnosti a sociální solidarity je nezbytné zabývat se situací osob poškozeným úmyslnými násilnými trestnými činy, u kterých došlo k ublížení na těle a zdraví, nebo situací osob, jež byly v péči poškozených osob, nebo zemřely na následky těchto trestných činů. Další významný dokument představuje Úmluva Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání, která byla přijata v Lanzarote 25. října 2007 a jménem České republiky byla podepsána ve Štrasburku dne 17. července 2014. Bere na zřetel nárok každého dítěte ze strany své rodiny, společnosti a státu na takovou míru ochrany, která odpovídá jeho postavení jako nezletilého. Míra sexuálního vykořisťování a pohlavního zneužívání dětí dosahuje zneklidňujících rozměrů a zdůrazňuje vliv takového počínání jako negativní na psychosociální vývoj dětí.³⁵

Evropská unie se zaměřuje na zlepšení postavení a ochranu obětí trestných činů od 90. let 20. století. Mezi závazné dokumenty, zaměřené na oběti trestných činů respektive jejich ochranu patří:

- směrnice o postavení obětí v trestním řízení 2001/220/SVV, to v roce 2012 bylo nahrazeno směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu. Čl. 2 směrnice ustanovuje oběti trestného činu zejména každou fyzickou osobu, které byla způsobena újma bezprostředně v důsledku trestného činu. Újma může být fyzická, duševní či citová, nebo hmotné ztráty. Čl. 2 nedefinuje pojem zvlášť zranitelné oběti, avšak v rámci ustanovení o ochraně

³⁵PORTÁL EVROPSKÉ E-JUSTICE. *Oběti trestných činů*. [online]. EVROPSKÁ KOMISE. E-justice, european. 7. října 2021. [cit. 2024-01-20]. Dostupné z WWW: <https://e-justice.europa.eu/66/CS/victims_criminal_proceedings>.

obětí udává i oběti s potřebou zvláštní ochrany. To jsou oběti, které jsou zvláště zranitelné ve vztahu k sekundární a opakované viktimizaci.

- směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/99/EU ze dne 13. prosince 2012 o evropském ochranném příkazu,
- směrnice Rady Evropské unie 2004/80/ES ze dne 29. dubna 2004 o odškodňování obětí trestných činů.

Tyto směrnice mají společnou snahu co nejvíce harmonizovat postavení oběti v trestním řízení, popř. před ním či po něm.³⁶

3.2 Dělení obětí

Obětí se rozumí konkrétní „fyzická osoba, která byla trestným činem usmrcena, zraněna, ohrožena na životě a zdraví, byla jí způsobena škoda na majetku nebo škoda morální, byla omezena na svobodě nebo jiných právech, a to nezávisle na tom, zda jí bylo následně zvláštním procesním rozhodnutím přiznáno postavení poškozeného.“³⁷

Význam oběti zkoumá vědní obor, který se nazývá viktimologie, ta zkoumá oběť jako konkrétní osobu, včetně jejich biosociálních a psychologických charakteristik. Nedílnou součástí je viktimizace, která zkoumá vztah mezi obětí a pachatelem a průběhu vyšetřování, soudního projednávání trestného činu. Oběť dle viktimologie je většinou fyzická osoba nikoliv kolektivní subjekt. Z širšího úhlu pohledu můžeme za oběť považovat i oběti přírodních katastrof, teroristických akcí, válek, hromadných neštěstí apod. Za oběti jsou označováni i takový jedinci, kteří si za své poškození můžou sami např. konzumenti drog. Neměli bychom zapomenout i na oběti tzv. vzdálené, mezi které patří osoby blízké osobě přímo postižené trestným činem.³⁸

³⁶MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI.EU - *Trestní právo procesní* [online].2024. [cit. 2024-01-21]. Dostupné z WWW: <<https://justice.cz/web/msp/oblast-trestniho-prava/-/clanek/eu-trestni-pravo-proces-1>>.

³⁷ ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologický slovník*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 123. ISBN 978-80-7380-312-4.

³⁸ ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologický slovník*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 256 s. ISBN 978-80-7380-312-4.

3.2.1 Typologie obětí

Neexistuje univerzální typologie obětí, ve skutečnosti jejich velké množství a každá se zaměřuje na jiné aspekty oběti.

- dle zažitého trestného činu (podle obvyklých typů deliktů)
- dle reakce na trestný čin (oběť se liší dle reakce na čin např. aktivní, pasivní, odevzdaná a panická)
- dle interakce „oběť - pachatel“
 - zúčastněná oběť - oběť a pachatel se znají, trestnému činu přecházela vzájemná interakce často spojená s motivací
 - nezúčastněná oběť – interakce mezi obětí a pachatel zde není a jednání pachatele tudíž nelze předvídat
 - provokující oběť – oběť si svým jednáním často přivodí kriminální chování pachatele, obětí se stávají lidé, kteří špatně vyhodnotili riziko
 - latentní oběť – pro orgány činné v trestním řízení často zůstává skrytá a trestný čin se odehrává za zavřenými dveřmi
 - nepravá oběť – stala se obětí nedopatřením³⁹

Z kriminalistického hlediska dělíme oběti následujícím způsobem:

- pohozená oběť – pachatel se nesnaží oběť ukryt
- skrytá oběť - pachatel oběť ukryvá, schovává a znemožňuje její identifikaci
- vystavená oběť – jedná se o naaranžování oběti často s nějakým vzkazem³⁹

Dělení obětí podle Brunona Holysta:

- Typ 1: oběti vinné a nevinné
- Typ 2: oběť simulant, predestinovaná oběť (opakovaně se stávající oběti trestného činu), skytá oběť, oběť recidivista, oběť provokatér³⁹

3.2.2 Zvlášť zranitelná oběť

Zvlášť zranitelnou obětí se rozumí oběť, u které je vyšší nebezpečí způsobení druhotné újmy nebo zastrašování ze strany pachatele. Tyto oběti jsou ohroženy prohloubením prožívaného stresu a citového zranění díky účasti v trestním řízení, např.

³⁹GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 536 s. ISBN 978-80-7478-614-3.

při výslechu. Ke každé oběti je vždy nutné přistupovat individuálně. O to víc toto pravidlo platí u zvlášť zranitelné oběti. Pro tyto účely jsou vypracovány postupy kategorizované v ustanovení § 2 odst. 4 zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, ty se zaměřují na oběti, které jsou zranitelné buď svým věkem, psychickým stavem či osoby neuvědomující si závažnost trestného jednání, kterému byli vystaveny. Lze tedy říci, že zvlášť zranitelná oběť je potencionálně každá oběť, která má omezené vnímání a chápání nastalé situace. Ať už se jedná o jakoukoliv povahu omezení, je nutné si uvědomit, že tyto překážky se mohou plně projevit i při výslechu.

Zákon vymezuje několik skupin zvlášť zranitelných obětí:

- děti, tj. oběti mladší 18 let,
- osoby vysokého věku nebo hendikepované osoby, tj. oběti s fyzickým mentálním, nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,
- oběti trestného činu obchodování s lidmi nebo trestného činu teroristického útoku,
- oběti trestného činu znásilnění, týrání svěřené osoby a trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí,
- obětí trestného činu v sexuální oblasti, trestného činu zahrnujícího nátlak, násilí nebo pohrůžku násilí, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběti trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je zde zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy. Zejména s ohledem na jejich věk, pohlaví, rasu národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislosti na ní.⁴⁰

⁴⁰JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Komentátor. Praha: Leges, 2013, 264 s. ISBN 978-80-87576-49-6.

4 Senior jako objekt výlechu

Člověk je tak starý na kolik se cítí, říká se. I přes skutečný věk, který prokazují doklady, je velice individuální jak se člověk cítí. Otázkou stáří se zabývá gerontologie. Stárnutí je proces komplexní. Jeho počátek začíná již mezi 15 – 25 rokem. Toto období sebou nese radosti, smutky, naděje i zklamání. Kvalita života ve stáří a jeho smysl zaleží právě na našem přístupu a postoji. Stárnutí a stáří napříč generacemi se odráží dle dynamiky generace. Při srovnání dnešních seniorů a seniorů před sto lety zjistíme, že odlišnosti jsou markantní. Dnešnímu tempu seniori často nestačí a to především v oblasti technologií. Pro zlepšení kvality života ve stáří, jsou proto nabízeny univerzity třetího věku či jiné podpůrné kurzy. Ty pozitivně ovlivňují biopsychosociální stav seniorů a napomáhají začlenění do společenského života.⁴¹

4.1 Stárnutí

Stárnutí je zcela přirozený a biologický proces. Organismus ztrácí svoji schopnost adaptace a ubývají mu funkční rezervy. O stárnutí můžeme mluvit prakticky od početí, ale o skutečném stárnutí se bavíme až po dosažení sexuální dospělosti, kdy začínáme pozorovat pokles funkcí. V souvislosti se stárnutím jsou často pojmenovávány pouze změny negativní, ale i v tomto období lze najít mnoho pozitivních změn. Jako jedna z pozitivních změn, je zklidnění jedince a zmodření obecně. Rozvaha vystupování a osobní projev je vyrovnanější a míra pochopení s problémy ostatních je větší. Je zde větší míra trpělivosti a přesnosti při vykonávání různých činností. Typickými negativními změnami jsou nezvratné změny funkce organismu, které zadržávají zranitelnosti a poklesu schopností a výkonnosti jedince. I přes rozdílný průběh stárnutí nacházíme základní společné znaky. Stárnutí se týká jedince jako celku, to je celé biopsychosociální charakteristiky člověka. Díky různorodé rychlosti stárnutí orgánů, není stárnutí současné pro celé tělo v jeden okamžik. Mezi typickými jevy je omezení struktur a funkcí organismu.⁴²

⁴¹World Health Organization. *Agein and health*. [online]. Copyright ©. 1. října 2022. [cit. 2024-01-24]. Dostupné z WWW: <<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>>.

⁴²PŘIBYL, Hugo. *Lidské potřeby ve stáří*. Jessenius. Praha: Maxdorf, 2015, 96 s. ISBN 978-80-7345-437-1.

Stáří je popisováno jako poslední fáze života, kdy involuce (degradace a atrofie orgánů v průběhu celého života) je mnohem znatelnější. Je zhoršena zdatnost organismu, odolnost, adaptabilita. I úroveň zdatnosti a involuce je u každého jedince různorodá. Proto je třeba zohlednit kvalitu duševních a tělesných funkcí a ne se držet data narození. Spodní hranice stáří je díky této různorodosti nejasná, zatím co horní věková hranice je jasně určena smrtí. Stáří můžeme dělit na kalendářní, biologické, sociální a psychické.⁴³

Kalendářní stáří dle různých literatur začíná zhruba v 65 letech. Jednotlivé období stáří dělíme na tzv. mladé stáří (65 až 74 let, kdy jedinec odchází do důchodu, je zde často problém seberealizace). Další fáze je staré stáří (75 až 84 let, časté změny funkční zdatnosti, odlišné průběhy stáří). Poslední fáze velmi staré stáří (85 let a více, problematika soběstačnosti).⁴³

Biologické stáří je charakteristické involučními změnami, které jsou individuální. Mezi biologické stáří patří zejména změna vzhledu – svažování a vysušování kůže, úbytek a šedivění vlasů. Svalovina ubývá a ochabuje, změna hladiny hormonů, řídnutí kostí, porucha sluchu a zraku, postava jako taková se mění. Přichází únava a prodlužuje se rekonvalescence. Dochází k narušení spánku a převrácení denních rituálů. Přichází zhoršení kognitivních funkcí (paměť, pozornost, koncentrace, řeč, atd.). Dochází k snížení libida a sexuální aktivity. Pro posouzení biologické věku slouží geriatrické vyšetření.⁴⁴

Sociální stáří je úzce spjato s odchodem do důchodu. Tato etapa je zásadní změna v životě člověka, která ho ovlivňuje v dalším životě. Sociální role se mění a tím i způsob bytí. Díky změně sociálního zázemí se jedinec dostává do sociální izolace. Dochází k přeměně vztahů a to pracovních i domácích. Jeho ekonomická situace se rapidně snižuje a často jediným příjmem bývá starobní penze.⁴⁴

Psychické stáří začíná v průběhu fyziologického procesu stárnutí, které je u každého jedince individuální. Psychický stav jedince je důležitým faktorem, který udává kvalitu života seniora. Zhoršení psychického stavu je charakteristické zpomalením psychické činnosti, zhoršením adaptace na nové situace. Narůstá pocit

⁴³PŘIBYL, Hugo. *Lidské potřeby ve stáří*. Jessenius. Praha: Maxdorf, 2015, 96 s. ISBN 978-80-7345-437-1.

⁴⁴MLÝNKOVÁ, Jana. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2011, 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.

strachu, úzkosti a nejistoty díky oslabení smyslů a celkového snížení chápání moderního světa.⁴⁵

4.2 Změny ve stáří

Změn, jež provází stárnoucí tělo, je nepřeberné množství a každý z nás tyto změny vnímá. Mitochondrie jsou méně výkonné, čímž má buňka méně energie. Tělesné tkáně ztrácí elasticitu. Involunční změny jsou v průběhu života čím dál výraznější. Změny sledujeme v oblastech biologických, psychických a sociálních.⁴⁶

4.2.1 Biologické změny

Biologické změny se převážně týkají fyziologické funkce organismu a jsou nejvíce zřetelné. Často jedince omezují na funkčnosti v běžném životě, neboť brání plnohodnotnému prožívání života. Biologické změny se týkají pohybového aparátu, kardiovaskulárního systému, respiračního systému, nervového systému, smyslových orgánů, trávicí soustavy a metabolismu.⁴⁷

Pohybový aparát je ohrožen hned několika funkčními problémy a to: sarkopenií, neboli úbytkem svalové hmoty, jež má za následek zhoršení koordinace pohybu a poruchu svalové kontrakce. Jedinec pociťuje pokles svalové síly a obecně klesá fyzická zdatnost. Tento proces začíná již čtyřicátým rokem, ale lze ho zpomalit aktivním životním stylem. Díky často se zvyšující tělesné hmotnosti a vysycháním a zplošťováním meziobratlových plotének dochází ke snížení tělesné výšky a častým zakřivením páteře. Typické pro stárnutí je osteoporóza neboli řidnutí kostí, což je častou příčinou osteoporotických zlomenin, které mohou vyústit až k závažným komplikacím díky zhoršené rekonvalescenci. Časté jsou zlomeniny obratlů, předloktí a krček stehenní kosti. Pohybový aparát dále ohrožuje osteoartróza, která se díky prodlužujícímu věku objevuje čím dál častěji. Jedná se o ztenčení kloubní chrupavky, tvorby osteofytů

⁴⁵MATÍÁŠEK, Jan, Bohumil BÁRTA a Jaroslav SOUKUP. *Psychologie a výslechová praxe*. Praha: Orbis, 1968.

⁴⁶MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových zařízeních sociálních služeb*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, 2020, 304 s. ISBN 978-80-271-2030-7.

⁴⁷PTÁČKOVÁ, Hana a PTÁČEK, Radek. *Psychosociální adaptace ve stáří a nemoci*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2021, 184 s. ISBN 978-80-271-0876-3.

(výrůstky), což má za následek bolestivý pohyb. Další kloubní onemocnění je osteoartrtida (degenerace a zánět kloubů).⁴⁸

Kardiovaskulární systém je uzavřená transportní soustava, která zajišťuje výživu veškerých orgánů v těle. Srdce je pumpa, která pracuje nepřetržitě celý život, proto je logické, že v průběhu let ztrácí svoji plnohodnotnou funkci. Často díky nezdravému životnímu stylu a různým nemocem dochází k jeho selhání a různým funkčním poruchám, které mají za následek horší adaptabilitu na různé životní situace. Například vysoký tlak, kornatění tepen, angína pectoris, atd.⁴⁸

Respirační systém často ztrácí svoji výkonnost už v průběhu let a to jak v souvislosti se základním onemocněním, tak v souvislosti s přidruženými zlozvyky. Mechanické vlastnosti se pak zhoršují a znesnadňují práci dýchacího svalstva a tím porušují jeho výkonnost. Často takový jedinec může být méně saturovaný a může být porušena jeho psychická soustředěnost a jeho reakce mohou být dosti neadekvátní.⁴⁸

Trávicí soustava a metabolismus je narůstajícím věkem zpomalena a pochody v ní jsou omezené. Díky čemuž dochází k poruše trávicích pochodů a vstřebávání. Ztrácí se chuť a navazuje podvýživa, což je začarovaný kruh. Snižuje se i funkce ledvin a tím dochází k poruše vylučování vody a škodlivých látek. Neboť člověk je systém uzavřený, se díky narůstajícím škodlivým látkám v organizmu, porušuje i funkce psychická. Vzhledem k častým ekonomickým deficitům si starý člověk snaží šetřit na jídle, což má za následek narůstající váhu a další civilizační choroby jako je např. diabetesmilitus, který ovlivňuje veškeré metabolické pochody v organizmu.⁴⁸

Smyslové orgány jako i ostatní části organismu prochází involučním procesem. Zhoršuje se smyslové vnímání a zrková percepce. Nejčastější poškozené smyslové orgány jsou zrak a sluch. Mezi zásadní problém u zraku spadá degenerativní poškození oka, stejně tak mnoho problémů může vznikat na podkladě poškození jiných orgánů a v neposlední řadě může oko postihnout primární poškození jako je šedý zákal, poškození sítnice atd. Důležité pro nás je, že musíme přistupovat k takovým jedincům klidně a chápavě, neboť mohou pociťovat strach, úzkost a nejistotu z nového prostředí. Díky ubývání receptorů vysokých tónů dochází k poškození sluchu, jako je nedoslýchavost, porucha sluchu a hluchota je jedna, ze čtyř nejčastějších chronických

⁴⁸PTÁČKOVÁ, Hana a PTÁČEK, Radek. *Psychosociální adaptace ve stáří a nemoci*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2021, 184 s. ISBN 978-80-271-0876-3.

onemocnění ve vyšším věku. Mezi další důležité funkce, které mohou být poškozené, je centrum rovnováhy ve středním uchu. Díky čemuž může jedinec trpět nestabilitou a závratěmi.⁴⁹

Nervový systém je ohrožený asi nejvíce, neboť vedení vzruchů v periferním nervovém systému je pomalejší, snižuje se počet neuronů a to hlavně v hippocampu, proto se objevují problémy s krátkodobou pamětí a orientací v prostoru. Hlavními znaky jako je pokles dráždivosti mozkové kůry, snížení funkce analyzátorů, úbytek odvahy, pohotovosti, změny postoje sám k sobě a ke svému okolí, snížení koordinace, prostorové orientace a celkové zpomalení vůle, vnímání a reakcí se projevuje stárnutí nervové soustavy. Mezi základní funkce nervového systému patří zachycení a ukotvení prožitých zkušeností, kdy hovoříme o paměti. Paměť dělíme na krátkodobou a dlouhodobou. Krátkodobá paměť ukotvuje několik vteřin, které se následně zapomínají. Zatímco dlouhodobá paměť sdružuje a uchovává vzpomínky důležité, nové a emočně zajímavé. Paměť má několik schopností a to zachycení, uchování a znovu vybavení si prožité události. Při poruše paměti může dojít k postižení jedné či více schopností dohromady. Vývoj paměti je ovlivněn nejen věkem, ale i životním stylem a různými zátěžemi, které přináší život. Často je ovlivňujícím faktorem profesní činnost a i přes nedostatečnou paměť v obecné rovině, se u starších jedinců objevuje nadměru vyvinutá paměťová stopa z profesní roviny. S věkem dochází k sníženému výkonu krátkodobé paměti, ale je to vysoce individuální. Funkce paměti mohou postihnout různé poruchy, které zejména u starších osob mohou ovlivnit kvalitu výslechu. Do poruch paměti spadá:⁵⁰

- Hypomnézie – představuje sníženou výkonnost paměti. Nastává při úrazech a jiných mozkových poškození
- Amnézie – ztráta paměti. Často na určité období.
- Paramnézie – jistota a přesnost je porušeno.
- Fantastická pseudologie – bájná lhavost.
- Konfabulace – ztráty částí paměti jsou vyplněny smyšlenými událostmi.
- Vzpomínkový klam – neprožitá událost je prezentovaná jako skutečná.
- Iluze – naprosto zkreslené vzpomínky.⁵⁰

⁴⁹PTÁČKOVÁ, Hana a PTÁČEK, Radek. *Psychosociální adaptace ve stáří a nemoci*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2021, 184 s. ISBN 978-80-271-0876-3.

⁵⁰BRICHČÍN, Slavoj a KALVACH, Zdeněk. *Soudní psychiatrie a sexuologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2003, 125 s. ISBN 80-7251-129-7.

4.2.2 Psychiatrické změny

Mezi nejčastější psychiatrické změny u seniorů patří demence, deprese a delirium. Problematika tohoto onemocnění je závažná sama o sobě, ale i v celkovém ovlivnění zdravotního stavu člověka. Základní diagnóza může ovlivnit vznik nových onemocnění, zhoršit stávající onemocnění, zvýšit a prodloužit hospitalizace a v neposlední řadě zvyšuje morbiditu a mortalitu.⁵¹

Demence je syndrom na podkladě úbytku mozkové tkáně a to zejména v kůře. Projev nemoci je závislý na předchozí osobnosti. Podkladem demence můžou být i různé nemoci, jako jsou Alzheimerova choroba, Ischemicko-vaskulární demence, Parkinsonova choroba, alkoholická demence anebo smíšená. Tento stav může vést k dehydrataci, podvýživě, špatnému užívání medikací, poruše soběstačnosti a k nutnosti cizí pomoci rodinné či ústavní. Demence se projevuje rychlým slábnutím paměti, poruše přizpůsobování se novým situacím, dezorientacím a ztrátu paměti často nahrazují konfabulací. Často si pamatují spíše věci z dávné minulosti než ze současnosti.⁵¹

Deprese je v seniorské populaci podceňována a vzhledem k jejím různorodým somatickým projevům může často docházet k záměně za různé nemoci, které se projevují tlaky na hrudi, žaludečními potížemi, bolestí zad a hlavy. Často jsou pak senioři léčeni nadbytečně, ne však účinně. Deprese je závažná týdny až měsíce trvající změna nálady, chování, kterou nemocný není schopný běžnými obrannými mechanismy zvládnout. Takovýto neléčený stav vede často k suicidiálním tendencím. Příčiny depresí můžou být různorodé a to na podkladě chronické nemoci, ztrátě blízké osoby, celkovou změnou životní situace a role. Deprese pohlcuje osobnost seniora, s čímž souvisí neschopnost zajištění základních životních potřeb, včetně dodržování léčebných režimů. Deprese může vyústit v celkový útlum, agitovanost až v agresivní sklony. U takovéhoho jedince je namístě intervence specialisty a adekvátní léčba, neboť depresivní stav může negativně ovlivnit průběh výslechu.⁵¹

Delirium je akutní život ohrožující stav, který se vyskytuje u starých, nemocných lidí často při hospitalizaci. Rizikový jsou zde právě pacienti s demencí. Delirium je definováno jako přechodný organický psychosyndrom s akutním začátkem, vznikající v důsledku somatické nebo psychické choroby, nebo poruchy přesahující adaptační schopnosti mozku. Projevy takového stavu jsou kvalitativní poruchy vědomí

⁵¹BRICHČÍN, Slavoj a KALVACH, Zdeněk. *Soudní psychiatrie a sexuologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2003, 125 s. ISBN 80-7251-129-7.

a pozornosti, vnímání, myšlení, paměti, psychomotorického chování, emotivy i afektů a poruchy schématu spánek bdění. Mezi příčiny ve stáří patří somatické příčiny, onemocnění centrálního nervového systému, fyzický a psychický diskonfort, delirium vyvolané farmaky a návykovými látkami, poruchy termoregulace (např. přehřátí), situační faktory (např. hospitalizace, ovdovění). Typy deliria jsou hyperaktivní (psychomotorický neklid, agitovanost), hypoaktivní (apatie, útlum, letargie), smíšené (prolínání hyperaktivní a hypoaktivní fáze), subsyndromální delirium (ne úplně typické diagnostické deliria). Mezi psychiatrickými symptomy se nejčastěji objevují: Halucinace, bludy, vokální reakce (křik, pláč), motorická produkce (neúčelné automatismy např. svléká postel), dále se objevují motivy (zlost, euforie, úzkost, strach), poruchy denních rytmů důležité je vnímat i neurologické poruchy (poruchy koordinace, tremor - třes, ložiskové motorické výpadky, fatická porucha - ztráta, porucha řeči) a porucha vegetativní (tachykardie, pocení, mydriáza – rozšířené zornice, kolísání krevního tlaku, tlak na hrudi). Často se u seniorů tyto poruchy objevují ve večerních hodinách. Délka trvání těchto stavů je velice individuální. Delirantní stav významně narušuje schopnost seniora chápat běžnou realitu a orientovat se v prostředí, zhoršuje jeho spolupráci s okolím.⁵²

⁵²MATIÁŠEK, Jan, Bohumil BÁRTA a Jaroslav SOUKUP. *Psychologie a výslechová praxe*. Praha: Orbis, 1968.

5 Výslech seniora

Výslech seniora je specifický druh výslechu a při jeho realizaci je vyžadován specifický přístup, neboť s přibývajícím věkem dochází k určitým změnám v psychice, které mohou ovlivnit věrohodnost výpovědi. Na zvýšení práva seniorů poukazuje i novela zákona o obětech trestných činů, která mimo jiné zajišťuje právo na šetrný výslech seniora. Senior si může vybrat, zda ho bude vyslýchat policista či policistka. Mohou žádat vyhnutí se kontaktu s pachatelem. A mají právo na přidělení zmocněnce, který je provede celým trestním řízením. Popsané výhody jsou právem seniora nikoliv povinností. Důležitým aspektem je v cítění se do role seniora, využití v hodné komunikační techniky k zajištění co nejefektivnějšího výslechu, který musí být vhodně zvolený dle individuálního stavu seniora.⁵³

5.1 Specifika komunikace se seniorem

Stárnutí je u člověka přirozený děj, který je způsobený faktorem prostředí a genetických podkladů. Má vysoce individuální charakter a je přímo úměrný od chování k sobě samému v průběhu celého života. Komunikace se seniory má své specifika, neboť může být ovlivněna různými fyziologickými, psychickými a sociálními faktory. Každý člověk již v průběhu produktivního života má svůj specifický styl komunikace. Tento styl komunikace je daný dobou, ve které žijeme, různými řečovými vadami (zadržávání, koktání apod.), pohlavím, věkem apod.⁵⁴

A právě pro porozumění jedné z nejzranitelnější skupiny by měl vyslychající ovládat základní principy komunikace se seniorem. V nejzákladnějším pojetí můžeme mluvit o slušnosti a úctě ke stáří. Na úrovni odbornější je potřeba se naučit slova a termíny a osvojit si chování, které je senior schopný přijmout a porozumět mu. Proto při výslechu seniora je nejpodstatnější role vyslychajícího a to již při prvním kontaktu se seniorem, kdy jsou podstatné jeho komunikační dovednosti a znalosti. Vyslychající by měl ovládat schopnost přizpůsobit se komunikačnímu stylu a schopnostem seniora. Za předpokladu takového jednání můžeme navázat úspěšný komunikační vztah se

⁵³MATIÁŠEK, Jan, Bohumil BÁRTA a Jaroslav SOUKUP. *Psychologie a výslechová praxe*. Praha: Orbis, 1968.

⁵⁴POKORNÁ, Andrea, *Komunikace se seniory*. Praha: Grada. 2010, 160 s. ISBN 978-80-247-3271-8.

seniorem. Taková komunikace může být velkým přínosem pro seniora samotného, který dokáže zaujmout aktivní postavení v tzv. sociální interakci. On sám může nabýt pocitu sebedůvěry. Mezi základní komunikační zásady patří jasné definování cíle, smyslu a účelu komunikace. Vždy seniora považujeme za rovnocenného partnera, ke kterému přistupujeme s úctou a trpělivostí. Ve vztahu se seniorem musí být na prvním místě pochopení, respekt a tolerance.⁵⁵

5.1.1 Komunikace jako pojem

Člověk je bytost sociální a jako jediný živočich využívá řeč jako nástroj komunikace. Jedná se o přímý komunikátor mezilidských vztahů. Zadává základ pro lidskou existenci a napomáhá k sociálnímu styku a sociálnímu začlenění jednotlivce. Mezi komunikaci patří nejenom mluvení, ale i naslouchání, psaní, čtení a mluva těla (pohyby). Je až s podivem, že často člověk komunikuje a přesto si lidé nerozumí. Komunikace pochází z latinského pojmu „comunicare“, neboli činit společným či něco společně sdílet.⁵⁶

Funkce komunikace:

- Informativní funkce – cílem je předat informace.
- Instruktažní funkce – cílem je navést, vysvětlit, naučit apod.
- Přesvědčovací funkce – cílem je adresáta ovlivnit či ho dokonce zmanipulovat.
- Vyjednávací funkce – cílem je dospět k dohodě.
- Zábavní funkce – cílem je rozveselit sebe či druhou osobu.
- Podpůrná funkce – cílem je vyjádření podpory.
- Relaxační funkce – cílem je rozptýlit se a uvolnit se.
- Úniková funkce – cílem je odreagovat se od strasti či shonu, s někým si nezávazně popovídat o neutrálních věcech.
- Svěřovací funkce – cílem je zbavit se vnitřního napětí a překonání těžkostí.⁵⁷

⁵⁵POKORNÁ, Andrea, *Komunikace se seniory*. Praha: Grada. 2010, 160 s. ISBN 978-80-247-3271-8.

⁵⁶ROSENGREN, Karl Erik. *Communication: an introduction*. Thousand Oaks [Calif.]: Sage Publications, 2000, 240 s. ISBN 0-8039-7837-5.

⁵⁷VYBÍRAL, Z., *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál. 2009, 320 s. ISBN 978-80-7367-387-1.

5.1.2 Obecné schéma komunikace

- 1) Komunikátor – počínající zdroj komunikace, který navazuje vztah a chce sdělit své informace či důvod ke komunikaci.
- 2) Komunikant – příjemce informace, který dle svých zkušeností, schopností informaci dekóduje.
- 3) Komuniké – obsah sdělení. Jedná se o přímou reakci na přijatou informaci, která přímo určuje další komunikační šum, které přímo ovlivňují další průběh a styl komunikace. Zásadní pro aktivní komunikaci je, vzájemné pochopení se obou aktérů. Komunikace je pružná a v průběhu komunikace se role příjemce a zdroje průběžně mění. Ke komunikaci je povětšinou využíváno, větší počet komunikačních kanálů, jako je zrakový, čichový, sluchový, chuťový a hmatový.⁵⁸

5.1.3 Druhy komunikace

Komunikaci lze nejčastěji dělit na verbální a neverbální. Tyto druhy komunikace se vzájemně prolínají a ovlivňují. Někdy se může stát, že jsou v rozporu. Často však neverbální komunikace může být důvěryhodnější než verbální komunikace.⁵⁸

Verbální komunikace je komunikace slovní, která zajišťuje dorozumívání jednoho či více jedinců pomocí slov. Smyslem verbálního vyjádření je popsání komunikátora, tak aby mu porozuměl komunikant. Slova mají moc popisovat, vysvětlovat konkrétní či abstraktní věci, dávají prostor pro zpětnou vazbu, dávání příkazů a reakcí na ně. Naopak jsou ochuzeny o projevy emocí a zkušeností. Díky metaforám a jiným výpravným prostředkům se můžeme pomoci navodit představy či abstraktní pojmy. Slova mají význam lexikální (denotativní) a emociální (konotativní). Napomáhají označovat, ale i vyvolávat emocionální reakci. Verbální komunikace je nezbytná součást sociálního života, která je základem sociálního myšlení. Verbální komunikace může být vedena monologem (bez přímé odezvy) či dialogem (je očekávána odezva od příjemce). Rozhovor je jedna s forem dialogu, které se účastní dvě a více osob. Volnějším typem je konverzace, která je zaměřena na dané téma.

⁵⁸VYBÍRAL, Z., *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál. 2009, 320 s. ISBN 978-80-7367-387-1.

Konverzace je důležitým stylem udržování kontaktu s ostatními lidmi. Při verbální komunikaci dochází ke střídání role mluvčího a posluchače a proto je důležitá i potřeba naslouchání. Cílem naslouchání je jedince vyslechnout, chápat, porozumět, soucítit a vcítit se. V průběhu tohoto procesu, může jedinec cítit různé emoční pocity. Základem je soustředěnost a vyjádření pozornosti.⁵⁹

Kritéria úspěšné verbální komunikace:

- Jednoduchost – sdělení je stručné, jasné při užití běžných slovník obrátů.
- Stručnost – výstižná, stručná informace, je důvěryhodnější a uklidňující.
- Zřetelnost – přesné termíny, zřetelná artikulace, srozumitelná výslovnost.
- Vhodné načasování – dle tématu zajistit dostatek klidu, soukromí, času
- Adaptibilita – sledování reakcí vyslychaného na sdělená fakta.⁵⁹

Neverbální komunikaci představuje historicky starší formu komunikace než komunikace verbální. Neverbální komunikace se projevuje řečí těla, tedy jde o dorozumívání bez použití slov a zahrnuje celou škálu mimoslovních signálů, které komunikátor vysílá do svého okolí, ať již vědomě či nevědomě. Signálů, které mohou být vyjádřeny tělem, je více jak milion. Tyto signály je možné se naučit, procvičovat nebo zdokonalovat, čímž může ovlivnit efektivitu komunikace a porozumění v mezilidských interakcích.⁵⁹

Nevědomé neverbální projevy mají tendenci být dominantní a mohou být méně ovladatelné než verbální projevy. Jedinec užitím neverbální komunikace může docílit doplnění nebo posílení verbálního projevu, případně jej regulovat a v určitých situacích dokonce úplně nahradit. K vyjádření myšlenky někdy postačí pouze gesto či mimika, aniž by byla potřeba použít slova. V případě, že verbální sdělení komunikátora nesouhlasí s neverbálním projevem, komunikant se spíše přikloní k neverbálnímu projevu, který se bude řídit než slovy komunikátora.⁵⁹

Neverbální komunikace se skládá z několika různých prvků, podle kterých jí Ludmila Čírtková dělí:

- Mimika – je jedním z hlavních prvků neverbální komunikace. Mimika pomocí pohybů obličeje, zejména pohybů úst, očí a nosu slouží především k vyjádření

⁵⁹POKORNÁ, Andrea, *Komunikace se seniory*. Praha: Grada. 2010, 160 s. ISBN 978-80-247-3271-8.

vnitřních pocitů. Podle některých expertů druhým nejdůležitějším prostředkem lidské komunikace je právě obličej, hned po slovech. Lidský obličej je schopen vyjádřit základní emoce, jako jsou radost a smutek, očekávání a překvapení, jistota a strach, klid a rozčilení, zájem a nezájem, spokojenost a nespokojenost.

- Pohledy – označuje oční kontakt, sledování pohledů, délku a směr pohledu a další související faktory. Jde o klíčový prvek neverbální komunikace, neboť prostřednictvím očního kontaktu komunikátor sděluje komunikantovi informace o svých emocích, vztahu k němu a jeho zájmu o komunikaci. Charakter vztahu může být naznačen pohledem. Pozorný a přátelský pohled nám většinou vyjadřuje pozitivní vztah, zatímco vyhýbání se či dokonce odvracení pohledu nám vyjadřuje negativní vztah.
- Proxemika – vztah mezi lidmi je vyjádřen prostřednictvím vzdálenosti kterou k sobě komunikující zaujímají. Proxemika se hlavně zaměřuje na vzdálenost, kterou si jednotlivci mezi sebou udržují, a jak se tato vzdálenost mění v závislosti na jejich pohybu v prostoru. Nahlédnout do charakteru vztahů mezi jednotlivci nám umožňují čtyři proxemické zóny. Intimní zóna, kterou mezi sebou udržují osoby, které jsou si velice blízké a tato zóna je v rozmezí do 45cm. Osobní zóna je charakteristická pro přátelskou komunikaci mezi lidmi, kteří se znají a tato zóna se pohybuje mezi 45 cm až 120 cm. Společenská zóna je nejčastěji používána při společenské nebo obchodní komunikaci, která se pohybuje od 1,2 m do 3,7 m. Poslední je veřejná zóna, která se pohybuje od 3,7 m, představuje základ naší osobní ochrany, především při komunikaci s neznámými lidmi.
- Gestika – jedná se o pohyby rukou, paží, hlavy nebo těla jako celku, používané k vyjádření myšlenek, emocí nebo k doplnění komunikace a v některých situacích dokážou verbální komunikaci nahradit. Každý z nás má zafixována dvě až tři gesta, která vykonáváme automaticky, nezávisle na gestech záměrných. Je třeba mít na paměti, že různá gesta mohou mít různé významy v různých kulturách a kontextech a proto je třeba být při komunikaci obezřetný.
- Haptika – představuje doteky a fyzický kontakt jako formu komunikace a vnímání. Popisuje interakce založené na hmatu a dotecích mezi lidmi, mezi lidmi a stroji nebo mezi lidmi a prostředím. Nejčastěji používaným dotykem při komunikaci bude podání ruky, které nám může pomoci si vytvořit první dojem o člověku, s kterým následně budeme komunikovat.

- Posturologie – zabývá se studiem, jak jedinec stojí, sedí nebo se pohybuje. Na základě způsobu jakým osoba zaujme specifickou polohu těla, hlavy, rukou nebo nohou, může ostatním lidem naznačit, zda je její psychický postoj k nim spíše přátelský či nepřátelský.⁶⁰

5.1.4 Překážky při komunikaci se seniorem

Jasnou a srozumitelnou komunikaci nám ovlivňují překážky, které jsou všudy přítomné. S přibývajícím věkem dochází u jedinců k různým psychickým, fyzickým a sociálním změnám. Takové změny mohou vzhledem k nesprávnému hodnocení a stereotypizaci být vnímány jako překážky v komunikaci se staršími osobami.⁶¹

Obecné dělení překážek v komunikaci:

- Interní překážky – jsou spojeny především s vnitřními procesy a stavem jedince. Představují myšlenky, emoce, přesvědčení nebo osobnostní vlastnosti. Zahrnují nedostatek sebevědomí, strach, nedostatek motivace, sebedůvěry a odhodlání.
- Externí překážky – představují vnější faktory, které zahrnují různé okolnosti, prostředí nebo vnější podmínky. Externí překážky mohou představovat rušení od jiné osoby, hlučné prostředí, neklid, vizuální rušení nebo neschopnost soustředit se na poslech.⁶¹

Dělení komunikačních překážek do tří hlavních kategorií:

- Na straně seniora - vyskytují se různé překážky, jako nedostatečné porozumění tématu, jazykové překážky. Únava či vyčerpanost seniora může ovlivnit jeho ochotu vést aktivní komunikaci a poskytovat informace. Senior může k vyslychajícímu mít nedůvěru a obávat se, jakým způsobem poskytnuté informace zpracuje a využije. Pro seniora může být nepříjemný rozhovor na intimní témata jako sexuální život, finanční problémy nebo rodinné vztahy. Dále může být schopnost seniorů efektivně komunikovat ovlivněna somatickými problémy jako bolest, zhoršená funkce zraku, sluchu, řeči, případně demence nebo psychickými problémy jako je úzkost, strach nebo stres.

⁶⁰ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. 3. vydání. Praha: Portál, 2000. 256 s. ISBN 80-7178-475-3.

⁶¹POKORNÁ, Andrea, *Komunikace se seniory*. Praha: Grada. 2010, 160 s. ISBN 978-80-247-3271-8.

- Na straně vyslychajícího – nedostatek znalostí či dovedností v oblasti komunikace, nedostatečné empatie, porozumění a naslouchání seniorovi. Dále může být překážkou i komunikace s nesympatických nebo vulgárním seniorem. Roli při komunikaci hraje i únava vyšetřovatele, čímž může být ovlivněn jeho zájem získat nové informace, protože se momentálně potýká s řadou vlastních problémů a starostí.
- Překážky v prostředí – představují faktory, které mohou narušit komunikaci nebo případně přerušit. Tyto překážky představují okolní hluk, vyzvánění telefonu, vyrušení přítomností další osoby, nepříznivé světelné podmínky, celkové nedostatečné soukromí při komunikaci se seniorem.⁶²

Další faktory ovlivňující komunikaci se seniorem:

- **Překroucenou informaci** nazýváme zkomolenou nebo nesprávně interpretovanou informací. Dochází k tomuto často neúmyslně v důsledku nepozornosti posluchače nebo v důsledku chybné interpretace (špatným předáním) informace. Překroucené informace mohou zapříčinit nesprávné rozhodnutí, dezinformaci a způsobit ztrátu důvěryhodnosti. Z tohoto důvodu je důležité se vyvarovat šíření překroucených informací.
- **Komunikační zahlcení** nastává při přijímání velkého množství informací nebo podnětů a způsobuje snížení efektivity komunikace a schopnosti jedince zpracovat a reagovat na podněty. Vzniká přílišným množstvím komunikačních kanálů (zprávy, e-maily, sociální media), rychlým tempem života, zvýšeným stresem a dále v souvislosti s fyzickým a psychickým stavem jedince. Vede k únavě, zmatku, neschopnosti se soustředit, chybám v rozhodování nebo snížení kvality mezilidských vztahů.
- Při použití **nevhodné formy předávání zpráv** posluchači, si musíme uvědomit důležitost potřeb a schopností posluchače. Při komunikaci se seniory lze písemnou formu považovat za kontraproduktivní v případech, kdy potřebujeme okamžitou zpětnou vazbu. Naopak použití písemné formy komunikace je žádoucí v případech, ve kterých nám bude sloužit jako doklad - potvrzení o předání informací.

⁶²POKORNÁ, Andrea, *Komunikace se seniory*. Praha: Grada. 2010, 160 s. ISBN 978-80-247-3271-8.

- **Devalvace při komunikaci** je proces, při kterém dochází ke snižování důležitosti seniorů, nedodržování jejich lidské důstojnosti, ponižování, urážky, projevy nedostatku úcty, zneužívání důvěry seniorů a další negativní chování vůči nim.
- **Používání zbytečných slov** často významně ztěžují porozumění a efektivitu komunikace, zejména u seniorů. Použití těchto bezvýznamných slov při komunikaci může vést k zmatení posluchače, snížení srozumitelnosti a prodloužení komunikace. Proto by měl vyslychající být vždy přímý, stručný a jasný ve svém vyjádření. Vhodné je se vyhýbat slovům, která jsou seniorům neznámá, neboť by mohli takové slovo nesprávně pochopit, což by vedlo k dalšímu nedorozumění, případně k manipulaci.⁶³

5.1.5 Komunikace seniora se zrakovým postižením

Při komunikaci se seniory postiženými zrakovými problémy je vyžadován specifický přístup a porozumění. Klíčové může být i to, kdy zraková porucha vznikla a jak je závažná. Porušení zrakové funkce ve větší míře narušuje komunikaci, protože zrak nám umožňuje přijímat verbální i neverbální signály. Senioři postižení poruchou zraku nemají úplné informace, kdy zrak nám poskytuje až 80% informací během krátkého časového intervalu. Rušivě při komunikaci může působit i nedostatek očního kontaktu, projevující se v těkavém pohybu očí či jejich deformitě. Nedostatkem očního kontaktu nezískáme účinnou zpětnou vazbu, což může vést k chybějícím informacím a zkreslení významu celé komunikace.⁶³

Při komunikaci se seniory postiženými zrakovými problémy nalezneme specifika, které je vhodné dodržet pro efektivnější komunikaci. Nabízí se několik doporučení této komunikace:

- Při představování uvést své celé jméno a případně i svou funkci
- Oslovení je vhodné doprovodit pevným dotykem, kterým senior získá informaci o tom, kde a kdo jsme
- Důvěryhodný dotyk v člověku vyvolává pocit důvěry
- Nezbytným je používání přesných výrazů (vpravo, uprostřed, apod.)

⁶³ŠPATENKOVÁ, N. a KRÁLOVÁ, J., *Základní otázky komunikace: komunikace (nejen) pro sestry*. Praha: Galén. 2009, 134 s. ISBN 978-80-7262-599-4.

- Důležité je poskytnout dostatek informací o předmětném úkonu
- Využití hmatových schopností seniora nám může pomoci ho uklidnit a podpořit jeho pocit jistoty a porozumění.
- Vedení jednání přímo se seniorem trpícím poruchou zraku, vede k aktivnímu zapojení seniora do komunikace, a proto by se neměla vést komunikace s jeho doprovodem, aby se necítil vyřazený.
- Pro lepší orientaci seniora je důležité v místnosti zajistit stabilní prostředí.
- Minimalizovat vedlejší zvuky, které by mohli v seniorovi vyvolat úzkost.
- Při opouštění místnosti je důležité na to seniory upozornit
- Stejně jako při přivítání, se doporučuje rozloučit se seniorem dotykem.⁶⁴

5.1.6 Komunikace seniora se sluchovým postižením

Sluch zastává zcela nenahraditelnou roli při komunikaci. Umožňuje nám získávat informace od ostatních lidí a celkově komunikovat mezi sebou. Schopnost komunikace s okolím ovlivňuje sluch, kdy jeho postupné zhoršování je typickým znakem stárnutí jedince.⁶⁵

Sluchové postižení můžeme rozdělit na vrozené a získané. Vrozené sluchové postižení od dětství má vliv na vývoj řeči a nutí jedince a jeho okolí používat různé alternativní metody pro komunikaci. Získané sluchové postižení může vzniknout v důsledku procesů spojených se stárnutím, nemocemi či úrazy. Objevili se sluchové postižení až v pokročilém věku, tak se nejčastěji jako úspěšný komunikační prostředek používá psaná řeč. Při komunikaci s lidmi postiženými poruchou sluchu lze využívat znakovou řeč nebo jim pantomimicky ukázat, co je od nich požadováno.⁶⁵

Běžně se stává, že senioři se za své problémy se sluchem stydí, a proto je i zamlčují a nenapadá je využít dostupných kompenzačních pomůcek. Proto je klíčové jednat se seniory ohleduplně, zajistit jejich respektování a zároveň zachovat jejich důstojnost.⁶⁵

⁶⁴BOUKALOVÁ, H., HOSKOVCOVÁ, S., VYMĚTAL, Š., „Mimořádné události – manuál pro komunikaci s lidmi se sluchovým a zrakovým postižením při katastrofách“ [online]. 2024. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/soubor/projekt-eunad-lide-se-sluchovym-a-zrakovym-postizenim-pri-katastrofach.aspx>>.

⁶⁵ŠPATENKOVÁ, N. a KRÁLOVÁ, J., *Základní otázky komunikace: komunikace (nejen) pro sestry*. Praha: Galén. 2009, 134 s. ISBN 978-80-7262-599-4.

Obdobně jako u seniorů se zrakovým postižením i u seniorů se sluchovým postižením je vhodné dodržovat určité zásady pro zvýšení efektivity komunikace. Doporučení vhodné pro komunikaci se sluchově postiženými seniory:

- Důležité je artikulovat zcela zřetelně, hovořit spíše pomalu a přirozeně
- Je užitečné zjistit, z kterého směru senior lépe slyší a tento směr pak preferovat při komunikaci.
- Komunikovat pomocí krátkých a jednoduchých vět.
- Efektivní metodou je využití ukazování na předměty nebo opakování informace s použitím jiné formulace.
- Komunikovat se seniorem o jednom tématu či jedné věci do doby, než informaci pochopí a až poté přejít k dalšímu tématu.
- Vhodné je seniorem se dotázat zda rozuměl (senior zopakuje, co slyšel)
- Je třeba zaměřit se na oba druhy komunikace a to jak verbální, tak i neverbální, u kterých by měla být v průběhu komunikace zachována rovnováha.
- Seniorovi bychom měli poskytnout dostatek času pro pochopení toho, co jsme mu sdělili.
- Místnost pro komunikaci se sluchově postiženým seniorem by měla být dostatečně osvětlena, tak aby senior mohl vidět na ústa komunikátora
- Vhodné je vést komunikaci vsedě, čím dosáhneme očního kontaktu při komunikaci, která bude probíhat tváří v tvář.⁶⁶

5.2 Zvláštnosti výsledku seniora

Neexistuje přesně daný okamžik nástupu stáří, a jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách této práce, toto období sebou obnáší široké spektrum fyzických a psychických změn a chorob. Stejně tak se v tomto období značně projevuje změna sociálního statusu. Výrazný vliv na výsledek seniorů má převážně paměť a také

⁶⁶PROCHÁZKOVÁ, V., VYSUČEK, P., „*Jak komunikovat s neslyšícím a nedoslýchavým klientem? aneb svět osob s vadami sluchu*“ [online]. mvcr.cz, [cit. 2024-03-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/soubor/jak-komunikovat-s-neslysicim-anedoslýchavym-klientem-pdf.aspx>>.

smyslového orgány obecně, které v souvislosti se stárnutím ochabují a jejich schopnosti jsou omezené.⁶⁷

Ve stáří dochází ke zvýšení sugesce, a proto jsou často senioři ovlivnitelní a zranitelní jako malé děti, avšak oproti dětem jsou krajně nedůvěřiví. Na zkreslení výsledku pak mohou mít vliv i tzv. opakované výsledky, neboť seniora mohou znejistit a nepřímo zvyšovat nátlak, který může mít za následek celkové zhoršení psychického stavu seniora, což je nežádoucí stav. Schopnost reprodukce a vyjadřování je díky stáří také omezena a snížena, a proto není vhodné klást seniorovi otázky s obsahem cizích slov.⁶⁷

Senioři očekávají, často i vyžadují, aby chování k nim bylo zdvořilé a tato zdvořilost by měla být i u výsledku. Proto i prostředí a atmosféra v průběhu výsledku je velice důležitá, abychom u seniora navodili pocit bezpečí, důvěry. Dobře zvolené kladené otázky pak mohou přispět k zajištění kvalitního výsledku a získání právně a kriminalisticky významných informací. Musíme si uvědomit, že postoje seniora mohou být ovlivněny jeho dřívějšími zkušenostmi a je zde větší tendence dogmatismu, k rigiditě při přístupu a řešení problémů a odmítání nových trendů. Senioři si často neumí osvojit nové trendy a nové přístupy. „*Staré osoby se vyznačují mnohými zvláštnostmi, které mají vliv na výsledek a na věrohodnost jejich výpovědi.*“⁶⁸ Aby nedošlo k zmaření výsledku je nutno brát v úvahu, že pro seniora je výsledek velmi stresová situace a podle toho se proto chovat.⁶⁹

5.3 Výsledek seniora dle životní etapy

Jako jediným objektivním faktorem pro posouzení kdo je senior, je kalendářní věk jedince. Zatímco kalendářní věk je relativně jednoduše zachytitelný, budoucí komplikace a nemoci jsou těžko předpokladatelné, proto by každý výsledek měl být vedený dle aktuální životní etapy seniora.

⁶⁷VÁGNEROVÁ, Marie, *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. 2007, 464 s. ISBN 978-80-246-1318-5.

⁶⁸HOUBOVÁ, Drahomíra, *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2008, s. 167. ISBN 978-80-7380-100-7.

⁶⁹HOUBOVÁ, Drahomíra, *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2008, 280 s. ISBN 978-80-7380-100-7.

5.3.1 Výslech osoby seniorského věku

Jedná se o specifický druh výslechu a při jeho realizaci je třeba mít na paměti, že vyslýchající má proti sobě osobu většinou o několik desítek let starší, která je po životní stránce vyzrálá a zkušená. Dále je třeba mít na zřeteli, že se mnoho seniorů cítí být víceméně osamoceno a je třeba přihlížet i k jejich psychickému a fyzickému stavu. Vyslýchající musí mít tyto skutečnosti v případě výslechu seniora na zřeteli, neboť často tito neuvádějí pouze fakta k vyšetřované věci, ale líčí i události ve spojení se zkušenostmi z let minulých či se dokonce rozhovoří o svém mládí. Vyslýchající by měl zachovat v takovém případě klid a v žádném případě by neměl seniora přerušovat či dokonce snad napomínat, aby hovořil pouze k tématu, neboť by mohl ztratit jeho důvěru a tím přijít o možnost dozvědět se podstatné skutečnosti k vyšetřované události.⁷⁰

Přesný věk seniora vyslýchající zjistí při jeho ztotožnění, kdy zjistí kalendářní věk, avšak určit přesné staří u každého člověka je nemožné, neboť toto se odvíjí od individuálních aspektů: fyzického zdraví, psychického stavu, rodinných poměrů, dosavadního způsobu života a dalších okolností na základě, kterých lze odhadnout konkrétní stav vyslychané osoby a s přihlédnutím k tomuto stavu zvolit citlivý přístup a ubezpečit vyslychaného, že není třeba nikam spěchat a ničeho se bát. S ohledem na tyto skutečnosti, není vhodné, aby seniora vyslychal mladý a nezkušený policista, neboť by mohl vyvolat konflikt či zapříčinit nepříjemnou atmosféru a tím vytvořit zábranu k tomu, abychom se od seniora dozvěděli informace ke konkrétnímu případu.⁷⁰

5.3.2 Výslech osoby nemocné

Při výslechu seniora si musíme uvědomit, že se jedná často o osobu, která má nějaké zdravotní potíže či závažnější onemocnění. Vzhledem k nemoci seniora může být přistoupeno k tomu, že výslech nebude prováděn ve standardních podmínkách vyslychajícího, ale tento bude muset provést výslech seniora ve zdravotnickém zařízení či nemocnici. V takovém případě je výslech prováděn za přítomnosti zdravotnického personálu. Samotný výslech nám dále ovlivňuje fakt, že nemocný senior je upoutaný na nemocničním lůžku a je pod vlivem podávané medikace. V důsledku tohoto vnějšího prostředí se nemusí podařit vyslychajícímu navázat správný kontakt se seniorem,

⁷⁰ Němec, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017, 548 s. ISBN 978-80-906974-0-9.

což může být jeden z faktorů ovlivňující výsledek výslechu. Při výslechu je třeba přihlížet ke zdravotnímu stavu vyslychaného seniora a z tohoto důvodu nemusí platit, že není třeba nikam spěchat, kdy vyslychající se musí snažit získat od nemocného vyslychaného seniora co nejvíce podstatných informací k vyšetřované události, protože v důsledku zdravotního stavu může být výslech zkrácen. Otázky si musí vyslychající řádně připravit, tak aby tyto formuloval jasně a srozumitelně a nemocný senior jim mohl snadno porozumět. Vyslychající nesmí s otázkami spěchat a už vůbec nesmí spěchat na odpověď, aby co nejvíce šetřil zdravotní stav nemocného seniora. Pokud se jedná o vážně nemocného seniora, je vhodné průběh výslechu zadokumentovat audiozáznamem nebo videozáznamem.⁷¹

5.3.3 Výslech osoby umírající

Jedná se o mimořádně neobvyklou situaci, při které musí vyslychající provést výslech umírající osoby, jenž má klíčové informace a poznatky nezbytné pro probíhající vyšetřování. Senior má informace pevně uložené ve své mysli, které nenávratně zaniknou, pokud vyslychající nedokáže vhodným způsobem navázat kontakt se seniorem, tak aby dokázal tyto informace dekodovat. Vyslychající musí komunikovat s takovým seniorem s maximální citlivostí, projevit empatii a porozumění k jeho obavám a stavu. Je vhodné vyjádřit naději na možné zlepšení jeho stavu. Při výslechu umírajícího seniora je důležité postupovat tak, aby se senior necítil vyčerpaný nebo podrážděný. Cílem tohoto přístupu je správné navázání kontaktu s umírajícím seniorem, které je klíčové pro získání potřebných informací pro vyšetřovaný případ a může vyslychajícímu usnadnit i dekodování informací, které mu senior sdělí. V případě výslechu umírajícího seniora je třeba si uvědomit, že následnou smrtí seniora již nebude možno v pozdějších stádiích trestního řízení ani v řízení před soudem provést důkaz spočívající ve výslechu seniora jako svědka. Z tohoto důvodu policejní orgán neseписuje úřední záznam o podaném vysvětlení dle § 158 odst. 6 Tr. řádu neboť je třeba provést výslech svědka dle § 158 odst. 9 Tr. řádu, který má povahu neodkladného a neopakovatelného úkonu. Policejní orgán umírajícího seniora vyslechne za dodržení podmínek uvedených v § 158a Tr. řádu, tedy za účasti soudce, který má roli nestranného a nezávislého subjektu a garantuje zákonný průběh provedení výslechu

⁷¹Němec, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017, 548 s. ISBN 978-80-906974-0-9.

svědka jako neodkladného a neopakovatelného úkonu. Při dodržení uvedených podmínek bude protokol o výslechu svědka sloužit při hlavním líčení jako důkaz, kdy se přečte dle § 211 odst. 2 písm. a) Tr. řádu. Pro zvýšení důkazní situace protokolu o výslechu svědka, který byl sepsán s umírajícím seniorem, se doporučuje průběh výslechu dokumentovat pomocí audio nebo video záznamu.⁷²

5.4 Fáze výslechu seniora

Pro správně vedený výslech seniora je základem kvalitní příprava a to ve smyslu času, prostoru a porozumění. V případě výslechu seniora máme možnost provést jeho výslech jako svědka dle § 158 odst. 9 tr. řádu, kdy zákonné podmínky a způsob provedení takového výslechu byly blíže popsány v této práci v kapitole výslech osoby umírající.

5.4.1 Úvodní fáze výslechu

Do této fáze lze zařadit prvotní seznámení se seniorem, kdy teorie doporučuje osobní kontakt, protože písemná forma předvolání může často seniora vystrašit a ten nemusí porozumět podstatě předvolání. V takových to případech je vhodné, zhodnotit zda výslech nebude vhodnější provádět v domácím prostředí seniora či zdravotnickém zařízení. Přesuny mohou pro seniora znamenat nejenom fyzické ale i psychické zatížení.⁷³

Mezi prvotní úkony v této fázi spadá ověřování totožnosti vyslýchaného, zjišťování konkrétních informací a poučení. Zaměřujeme se na informace ze soukromí, zdravotní stav a skutečnosti, které by mohly ovlivnit výslech a důvěryhodnost výpovědi. Tyto informace nám můžou poskytnout členové rodiny, vyslýchaný senior či právní zástupce. Informace lze získat před samotným výslechem, při přivítání vyslýchaného seniora či v průběhu výslechu. Na základě těchto zjištění by se měl odvíjet přístup k vyslýchanému seniorovi a komunikace s ním by měla být přizpůsobena jeho

⁷²Němec, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017, 548 s. ISBN 978-80-906974-0-9.

⁷³GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006, 282 s. ISBN 80-246-1293-3.

potřebám. Nikdy se nesnažit přesvědčovat seniora, neboť to by mohlo mít záporný vliv na seniora a vedlo by to k tzv. stařecké svéhlavosti, což je pravý opak našeho snažení. Důležitý je respekt. Mezi nejdůležitější první kroky patří navázání psychologického kontaktu se seniorem. „*Formování psychologického kontaktu mezi vyslychaným a vyslychající osobou je procesem vhodného působení na psychiku vyslychaného.*“⁷⁴ K navození psychologického kontaktu dále přispívá vhodné oblečení, upravený vzhled, vstřícné korektní vystupování a trpělivost.⁷⁵

5.4.2 Fáze souvislého líčení (monolog)

Jedná se o fázi, která nastává po poučení a seznámení seniora s podstatou výslechu. Je přímo souvislá s předcházející fází výslechu, kde byl navázán psychologický kontakt. Senior dostává prostor pro spontánní výpověď, při které líčí vše důležité, co k vyšetřované události ví nebo co se o této dozvěděl. V průběhu této fáze má vyšetřující ojedinělou příležitost udělat si představu o psychické a fyzické zdatnosti seniora, o jeho paměťových schopnostech a inteligenci. Utvoření si takové představy je u výslechu seniorů důležitým momentem, neboť nám může napovídat o různých schopnostech či neschopnostech seniora. Stejně tak může zhodnotit schopnosti vyjadřující. Díky této fázi dochází k zásadní fázi výpovědi a to již v průběhu výslechu. Tato fáze je významná a to i v ostatních stádiích výslechu, protože napomáhá vyšetřovateli zjistit rozpory a nedostatky ve výpovědi seniora.⁷⁵

5.4.3 Fáze otázek a odpovědí

V této fázi vyslychající zaujímá aktivní roli, spočívající v kladení otázek seniorovi a získání odpovědí na ně. Správně zvolenými otázkami v závislosti na vyšetřované události, vyslychající spontánní výpověď seniora doplňuje, upřesňuje a ověřuje. Při výslechu seniora lze použít taktické postupy pro odstranění subjektivních nedostatků reprodukce minulých událostí a nepřesných vzpomínek nebo psychologické působení na vypovídajícího seniora, který lže. V případě, že je výslech seniora prováděn

⁷⁴GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006, s. 183. ISBN 80-246-1293-3.

⁷⁵Němec, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017, 548 s. ISBN 978-80-906974-0-9.

jako procení úkon, je nezbytné otázky zaprotokolovat (zaznamenat) do příslušného protokolu.⁷⁵

Na základě konkrétní situace je vhodné používat určitý typ otázek. Ideální je, když vyšetřovatel seniorovi pokládá v průběhu výslechu otevřené otázky, které nejsou sugestivní, čímž seniorovi nedává žádné náznaky pro odpověď a nutí ho spoléhat se pouze na vlastní paměť. V případě seniora, který je málo hovorný, lze využít uzavřené otázky. Existuje také kombinace otevřených a uzavřených otázek a v takovém případě hovoříme o alternativních otázkách, které se využívají při výpovědi seniorů, kteří mají obtíže při odpovídání na otevřené otázky nebo omezené rozumové schopnosti. Dalším typem otázek jsou tzv. testovací otázky, které slouží k ověření ochoty seniora hovořit pravdivě a zjištění jeho náchylnosti k sugesci. Proto je klíčová správná volba otázek, neboť mohou ovlivnit celý výsledek výslechu a je třeba se vyvarovat otázkám, na které lze odpovědět pouze ano/ne.⁷⁶

⁷⁶GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006, 282 s. ISBN 80-246-1293-3.

6 Empirická část

6.1 Cíl bakalářské práce

Cílem této práce bylo zjistit, jaké znalosti a zkušenosti mají policisté Územního odboru Příbram v oblasti výslechu seniora.

6.2 Výzkumné předpoklady – hypotézy

V rámci prováděného výzkumu, byly v této práci stanoveny následující hypotézy, které předpokládají:

1. Více jak 50% policistů nedělá rozdíly mezi výslechem seniora a výslechem dospělé osoby.
2. Více jak polovina policistů si neuvědomuje, že pro dosažení kvalitního výslechu seniora, je třeba odstranit komunikační bariéry.
3. Kvalitnější výslech seniora v 70% provedou zkušenější a déle sloužící policisté.
4. Více jak polovina policistů si sama nevyhledává informace pro komunikaci se seniory.

6.3 Metodika výzkumu

Pro zhodnocení znalostí a zkušeností policistů byl použit kvantitativní výzkum pomocí dotazníkové metody. Cílem kvantitativního výzkumu je testování stanovených hypotéz.

6.3.1 Technika sběru dat

Výzkum této bakalářské práce byl proveden pomocí dotazníku. Otázky v dotazníku byly sestaveny tak, aby potvrdily či vyvrátily stanovené hypotézy.

V dotazníku, byly použity otázky identifikační a uzavřené s možností jedné odpovědi. Dotazník je uveden v příloze této práce.

Zkoumaný vzorek, tvořili policisté Územního odboru Příbram sloužící u pořádkové policie a služby kriminální policie a vyšetřování, kteří v rámci své služby provádějí výslechy osob. Celkem bylo rozdáno 150 dotazníků, kdy z tohoto počtu bylo vráceno 111 vyplněných dotazníků, což představuje 74%. Osloveni byli policisté s různou délkou služebního poměru, kdy z celkového počtu 111 vrácených dotazníků bylo zjištěno, že dotazník vyplnilo 34 policistů sloužících do 10 let, 48 policistů sloužících do 20 let a 29 policistů sloužících více jak 20 let. U těchto policistů bylo dále zjištěno služební zařazení, které z celkového počtu 111 vrácených dotazníků představovalo 22 policistů služebně zařazených na pozici „vrchní asistent“, 35 policistů služebně zařazených na pozici „inspektor“, 34 policistů služebně zařazených na pozici „vrchní inspektor“ a 20 policistů služebně zařazených na pozici „komisař“.

6.3.2 Harmonogram výzkumu

Výzkum se uskutečnil v únoru a březnu 2024. Jeho obsahem byla technická příprava, distribuce a sběr dotazníků.

6.4 Výsledky dotazníkového šetření a jeho vyhodnocení

Otázka č. 1: Jak dlouho pracujete ve služebním poměru u Policie ČR?

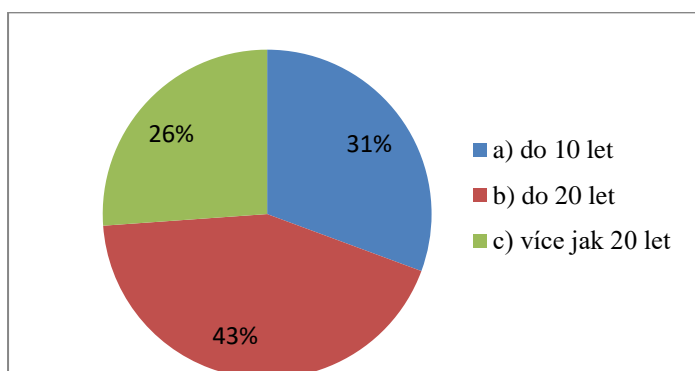
První otázka byla zaměřena na délku služebního poměru policistů. Pro zjištění délky služebního poměru byly stanoveny tři období. Na základě této otázky bylo zjištěno, že u policie složí více jak 50% policistů, kteří by měli mít již získané zkušenosti v oblasti výslechu osob, čemuž odpovídá uvedená tabulka č. 1 a graf č. 1.

Tabulka č. 1

otázka č. 1	Jak dlouho pracujete ve služebním poměru u Policie ČR?	
	odpovědi probandů	
odpověď	a) do 10 let	34
odpověď	b) do 20 let	48
odpověď	c) více jak 20 let	29

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 1: zpracované odpovědi na otázku č. 1 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 2: Na jaké pozici u policie ČR pracujete?

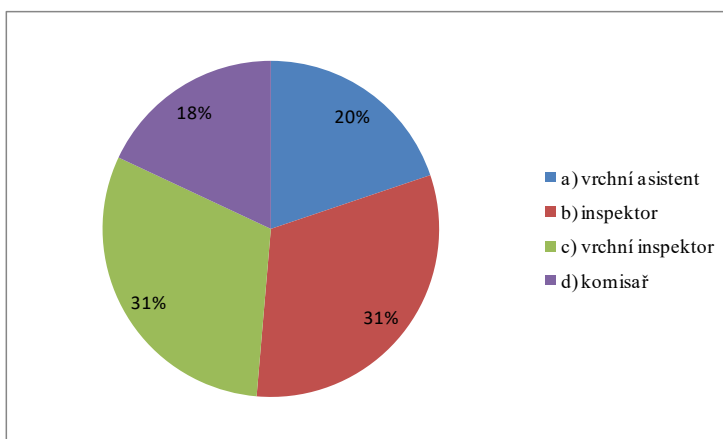
Druhá otázka byla zaměřena na služební zařazení policistů. Zvoleny byly čtyři skupiny služebního zařazení policistů, kteří v rámci služebního poměru provádí výslechy osob. Dle služebního zařazení lze zjistit, kterou problematikou se policisté zabývají, kdy vrchní asistenti prošetřují přestupková jednání a policisté na pozici inspektor a vrchní inspektor prověřují trestnou činnost. Komisaři by měli být nejzkušenější, neboť jsou odpovědní za vyšetřování trestných činů. Analýzou dat ze získaných dotazníků bylo zjištěno, že nejvíce odpovědí bylo získáno od policistů prověřujících trestné činy a společně s komisaři tvoří 80% a představují vhodnou skupinu pro tento výzkum.

Tabulka č. 2

otázka č. 2	Na jaké pozici u Policie ČR pracujete?	odpovědi probandů
odpověď	a) vrchní asistent	22
odpověď	b) inspektor	35
odpověď	c) vrchní inspektor	34
odpověď	d) komisař	20

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 2: zpracované odpovědi na otázku č. 2 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 3: Je při výslechu seniora důležitá odbornost, ohleduplnost, tolerance a trpělivost?

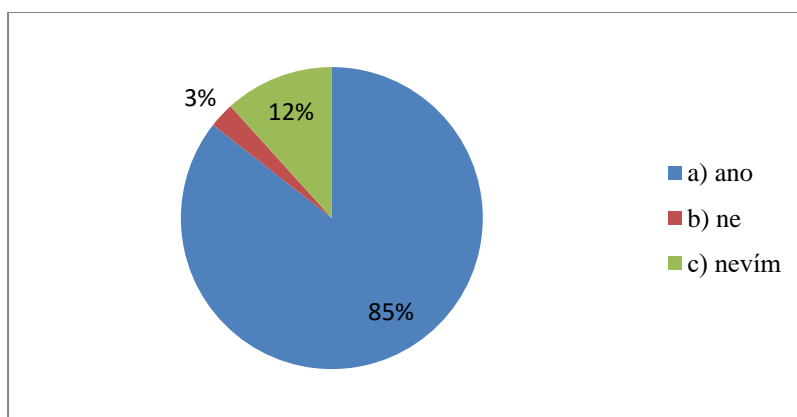
Tato otázka nám vyjadřuje přístup policistů k seniorovi, kteří se shodli, že při výslechu seniora je důležitá odbornost, ohleduplnost, tolerance a trpělivost. Na této skutečnosti se shodlo 85% odpovídajících.

Tabulka č. 3

otázka č. 3		Je při výslechu seniora důležitá odbornost, ohleduplnost, tolerance a trpělivost?
		odpovědi probandů
odpověď	a) ano	95
odpověď	b) ne	3
odpověď	c) nevím	13

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 3: zpracované odpovědi na otázku č. 3 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 4: Kdo je podle Vás schopnější vést kvalitně výslech seniora?

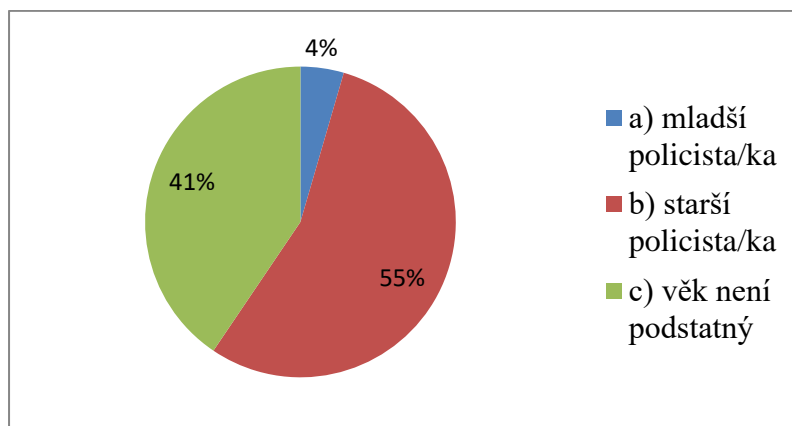
Otázka č. 4 nám charakterizuje, zda si policisté uvědomují, že v případě výslechu seniora je důležité navázání pozitivního kontaktu se seniorem a proto je vhodnější starší zkušenější policista či policistka. K tomuto názoru se přiklonilo 61 probandů, což představuje 55% z celkového počtu odpovědí. Téměř polovinu představuje i odpověď, že věk není podstatný, kdy na tomto se shodlo 45 probandů, což představuje 41 %. Zbývajících 5 probandů odpovědělo mladší policista či policistka.

Tabulka č. 4

otázka č. 4	Kdo je podle Vás schopnější vést kvalitně výslech seniora?	odpovědi probandů
odpověď	a) mladší policista/ka	5
odpověď	b) starší policista/ka	61
odpověď	c) věk není podstatný	45

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 4: zpracované odpovědi na otázku č. 4 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 5: Jaká je podle Vás nejvhodnější metoda pro předvolání seniora k výslechu?

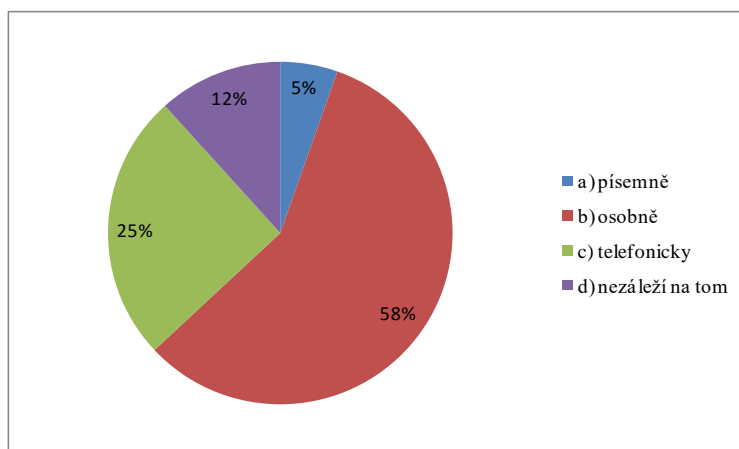
Na základě této otázky lze určit, jaké zkušenosti policisté v oblasti výslechu seniora mají, neboť člověka seniorského věku může písemné či telefonické předvolání vylekat a nemusí být z jeho strany správně pochopeno. Jako nejvhodnější se nabízí osobní předvolání, při kterém si můžeme udělat představu o stavu seniora, kdy správně odpovědělo 64 probandů, čemuž odpovídá uvedená tabulka č. 5 a graf č. 5.

Tabulka č. 5

otázka č. 5		Jaká je podle Vás nejvhodnější metoda pro předvolání seniora k výslechu?
		odpovědi probandů
odpověď	a) písemně	6
odpověď	b) osobně	64
odpověď	c) telefonicky	28
odpověď	d) nezáleží na tom	13

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 5: zpracované odpovědi na otázku č. 5 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 6: Myslíte si, že při výslechu seniora je i podstatná materiálně organizační příprava?

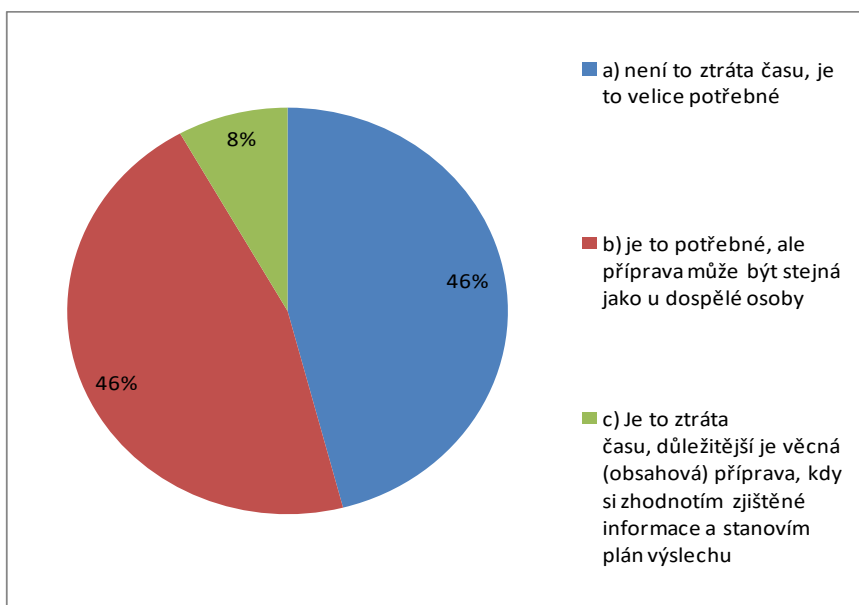
Na základě odpovědí na tuto otázku bylo zjištěno, že přípravu výslechu provádí 92% policistů. Analýzou odpovědí bylo zjištěno, že ze 111 probandů si pouze 51 probandů uvědomuje, že na výslech seniora je třeba kromě věcné přípravy udělat i materiálně-organizační přípravu, kdy 51 probandů v přípravě rozdíl nedělá a zbylých 9 probandů považuje přípravu za ztrátu času.

Tabulka č. 6

otázka č. 6		Myslíte si, že při výslechu seniora je i podstatná materiálně organizační příprava?
		odpovědi probandů
odpověď	a) není to ztráta času, je to velice potřebné	51
odpověď	b) je to potřebné, ale příprava může být stejná jako u dospělé osoby	51
odpověď	c) je to ztráta času, důležitější je věcná (obsahová) příprava, kdy si zhodnotím zjištěné informace a	9

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 6: zpracované odpovědi na otázku č. 6 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 7: Je žádoucí nechat seniora spontánně vypovídat?

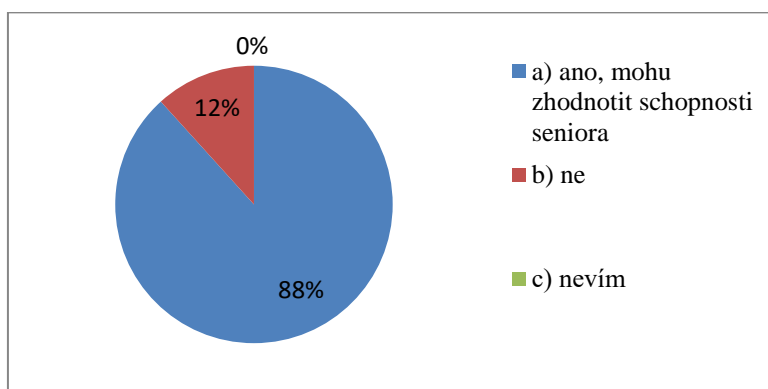
Odpověďmi na sedmou otázku bylo zjišťováno, zda si policisté uvědomují specifika výsledku seniora, kdy je třeba brát při výsledku ohledy na fyzickou a psychickou kondici seniora, která může mít vliv na kvalitu výsledku. Ze 111 probandů si tuto skutečnost uvědomuje 98 probandů, tedy 88% z celkového počtu odpovědí a lze konstatovat, že tuto skutečnost si policisté uvědomují.

Tabulka č. 7

otázka č. 7		Je žádoucí nechat seniora spontánně vypovídat?
		odpovědi probandů
odpověď	a) ano, mohu zhodnotit schopnosti seniora	98
odpověď	b) ne	13
odpověď	c) nevím	0

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 7: zpracované odpovědi na otázku č. 7 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 8: Potřebují seniori více času na sestavení odpovědi?

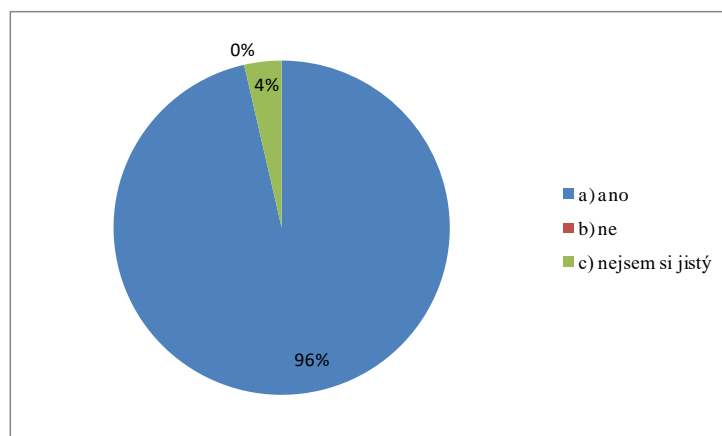
Otázkou č. 8 opět bylo zjišťováno, zda si policisté uvědomují specifika výsledku seniora, kterému je třeba poskytnout dostatek prostoru, což může být jen ku prospěchu k provedení kvalitního výsledku. Probandi si dle odpovědí tuto skutečnost 96% procentech uvědomují a zbývající 4% si nebyli jisti.

Tabulka č. 8

otázka č. 8	Potřebují seniori více času na sestavení odpovědi?	odpovědi probandů
odpověď	a) ano	107
odpověď	b) ne	0
odpověď	c) nejsem si jistý	4

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 8: zpracované odpovědi na otázku č. 8 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 9: Je dostatek času při výslechu seniora důležitý?

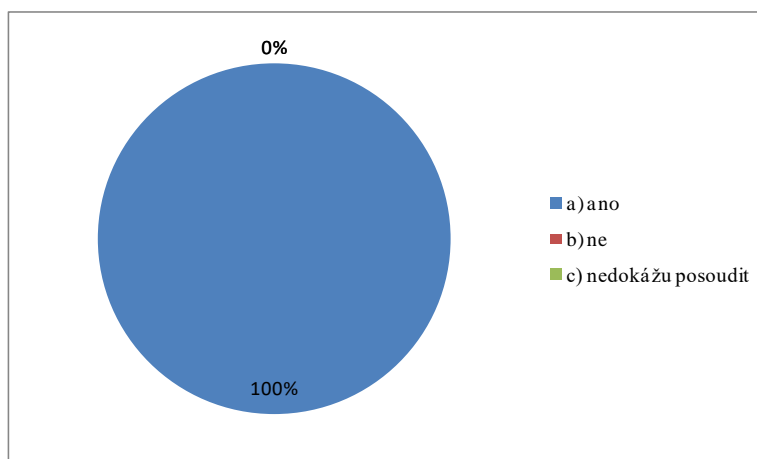
Je další ověřující otázkou, jestli si policisté uvědomují specifickou výslechu seniora, neboť tento vzhledem svému věku již nemusí dokázat reagovat tak rychle jako osoba v produktivním věku. Dotazování probandů na tuto otázku odpověděli jednoznačně, že dostatek času při výslechu seniora je důležitý, čemuž odpovídá uvedená tabulka č. 9 a graf č. 9.

Tabulka č. 9

otázka č. 9	Je dostatek času při výslechu seniora důležitý?	odpovědi probandů
odpověď	a) ano	111
odpověď	b) ne	0
odpověď	c) nedokážu posoudit	0

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 9: zpracované odpovědi na otázku č. 9 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 10: Čemu se vyvarovat při výslechu seniora?

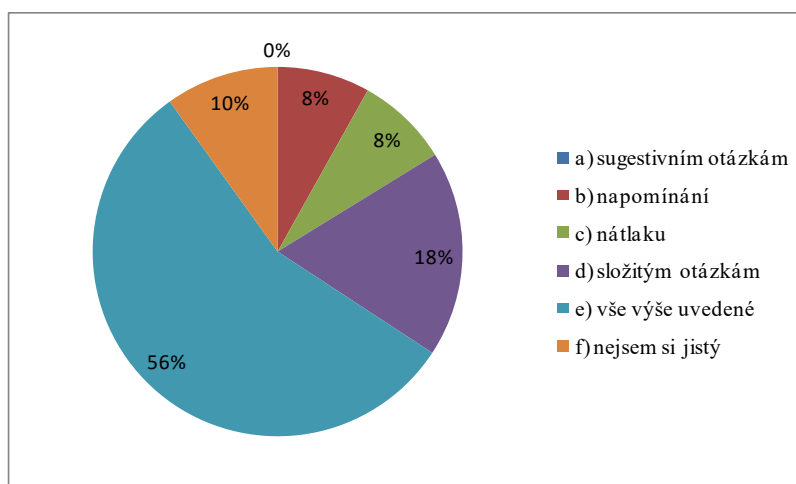
Tato otázka byla zaměřena na to, zda si policisté uvědomují, co může ovlivnit kvalitu výslechu seniora. Odpovědi a) až c) představují jednotlivé jednání, kterému je třeba se při výslechu seniora vyvarovat, kdy odpověď e) zahrnuje všechny vyjmenované jednání. Ze 111 probandů správně odpovědělo 62 probandů, že je třeba se vyvarovat všem uvedeným jednáním. Odpověď b) napomínání označilo 9 probandů a stejný počet probandů označil odpověď c) nátlak. Zbývajících 11 probandů označili odpověď f) nejsem si jistý, viz. Tabulka č. 10.

Tabulka č. 10

otázka č. 10		Čemu se vyvarovat při výslechu seniора?
		odpovědi probandů
odpověď	a) sugestivním otázkám	0
odpověď	b) napomínání	9
odpověď	c) nátlaku	9
odpověď	d) složitým otázkám	20
odpověď	e) vše výše uvedené	62
odpověď	f) nejsem si jistý	11

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 10: zpracované odpovědi na otázku č. 10 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 11: Co můžeme považovat za komunikační bariéru při výslechu seniора?

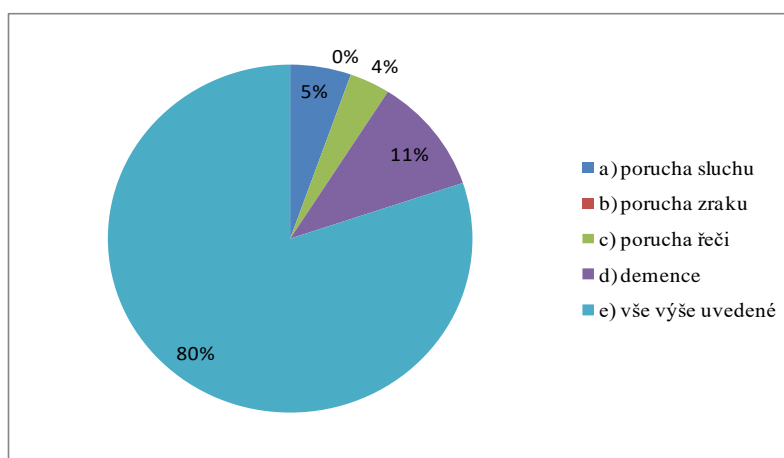
Otázkou č. 11 bylo zjišťováno, jaké mají policisté povědomí o komunikačních bariérách, s kterými se můžou setkat při výslechu seniора. V odpovědích a) až d) byli vyjmenovány jednotlivé poruchy, které mohou zapříčinit komunikační bariéru. Odpověď e) poskytovala dotazovaným probandům označit komplexně všechny uvedené poruchy. Analýzou této otázky bylo zjištěno, že policisté si komunikační bariéry uvědomují, kdy správně odpovědělo 80% probandů, kdy označili odpověď e) vše výše uvedené, odpověď poruchu sluchu označilo 5% probandů, odpověď poruchu řeči označili 4% probandů a zbývajících 11% probandů považuje za komunikační bariéru demenci.

Tabulka č. 11

otázka č. 11		Co můžeme považovat za komunikační bariéru při výslechu seniora?
		odpovědi probandů
odpověď	a) porucha sluchu	6
odpověď	b) porucha zraku	0
odpověď	c) porucha řeči	4
odpověď	d) demence	12
odpověď	e) vše výše uvedené	89

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 11: zpracované odpovědi na otázku č. 11 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 12: Myslíte si, že schopnost komunikace se s věkem mění?

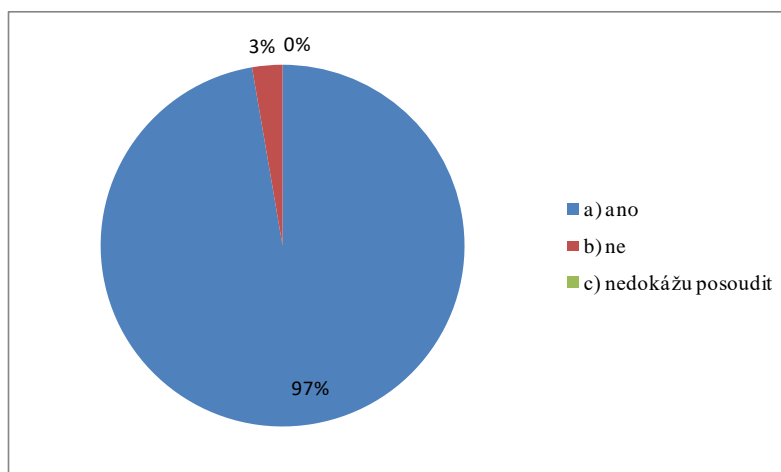
Otázka č. 12 představuje další ověřující otázku, na základě které je možné zjistit, zda si policisté uvědomují specifičnost výslechu v případě seniora a možné komunikační problémy. Vyhodnocením této otázky bylo zjištěno, že odpovídající probandi si v 97 % uvědomují, že s věkem dochází i ke změně komunikačních schopností člověka.

Tabulka č. 12

otázka č. 12		Myslíte si, že schopnost komunikace se s věkem mění?
		odpovědi probandů
odpověď	a) ano	108
odpověď	b) ne	3
odpověď	c) nedokážu posoudit	0

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 12: zpracované odpovědi na otázku č. 12 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 13: Jaké komunikační strategie využíváte během výslechu seniora?

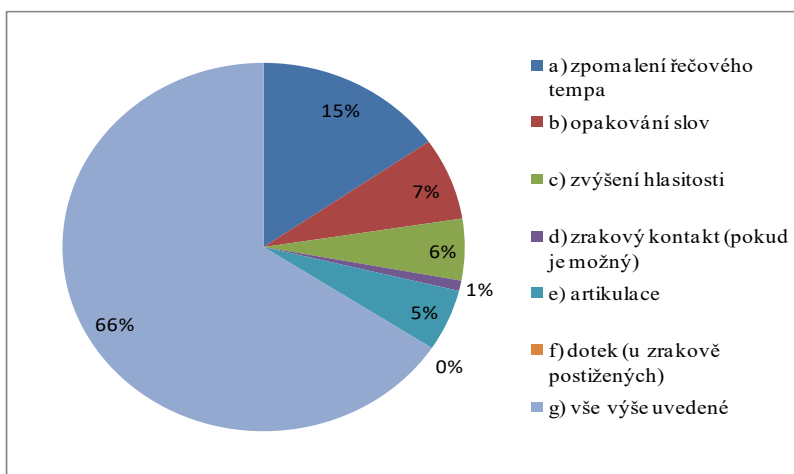
Na základě této otázky bylo zjišťováno, jestli policisté při výslechu seniora používají nějaké komunikační strategie, které by jim pomohly odstranit případné komunikační bariéry. Analýzou této otázky bylo zjištěno, všechny uvedené příklady pro odstranění komunikační bariéry využívá 73 probandů. Zrakový kontakt (pokud by byl možný) by využil 1 proband. Zpomalení řečového tempa využívá 17 dotazovaných probandů, 6 probandů využívá opakování slov a stejný počet klade důraz na artikulaci při výslechu.

Tabulka č. 13

otázka č. 13	Jaké komunikační strategie využíváte během výslechu seniora?	odpovědi probandů
odpověď	a) zpomalení řečového tempa	17
odpověď	b) opakování slov	8
odpověď	c) zvýšení hlasitosti	6
odpověď	d) zrakový kontakt (pokud je možný)	1
odpověď	e) artikulace	6
odpověď	f) dotek (u zrakově postižených)	0
odpověď	g) vše výše uvedené	73

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 13: zpracované odpovědi na otázku č. 13 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 14: Vyhledáváte si informace, které se zaměřují na komunikaci se seniory?

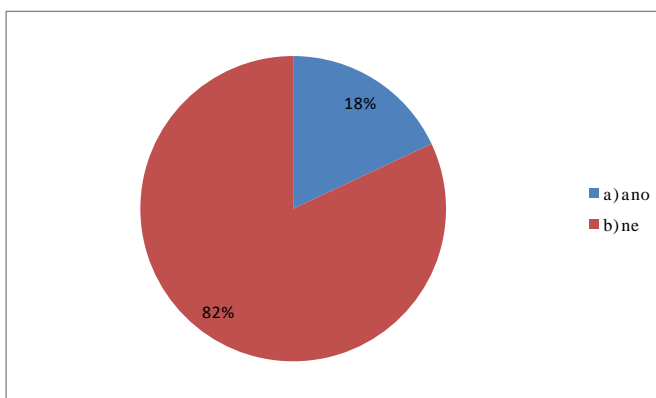
Touto otázkou bylo zjišťováno, zda si policisté prohlubují své znalosti v oblasti komunikace se seniorem. Z celkového počtu 111 probandů bylo zjištěno, že informace ke komunikaci se seniory si vyhledává 20 probandů, kdy zbývajících 91 probandů si informace nevyhledává.

Tabulka č. 14

otázka č. 14		Vyhledáváte si informace, které se zaměřují na komunikaci se seniory?
		odpovědi probandů
odpověď	a) ano	20
odpověď	b) ne	91

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 14: zpracované odpovědi na otázku č. 14 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 15: Myslíte si, že máte dostatek informací k výsledku seniora?

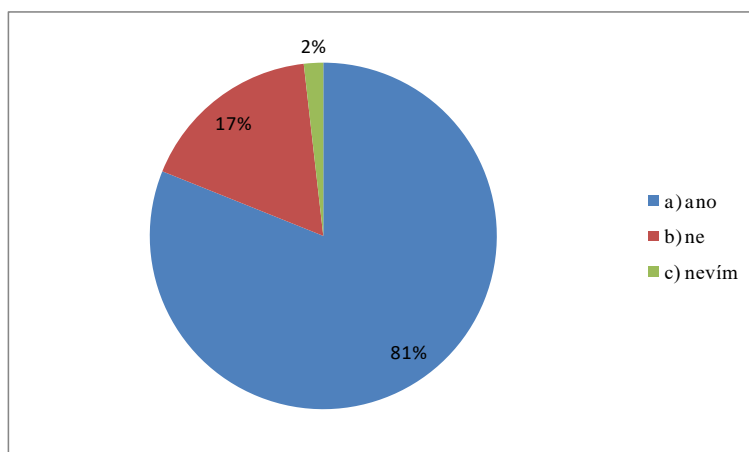
Touto otázkou bylo zjišťováno, jestli mají dotazovaní policisté dostatek informací v oblasti výsledku seniora. Analýzou této otázky bylo zjištěno, že 81% dotazovaných probandů se domnívá, že má dostatek informací k výsledku seniora, 19% dotazovaných probandů odpovědělo, že nemá dostatek informací. Zbývající 2% odpovídajících probandů nevěděli.

Tabulka č. 15

otázka č. 15		Myslíte si, že máte dostatek informací k výsledku seniora?
		odpovědi probandů
odpověď	a) ano	90
odpověď	b) ne	19
odpověď	c) nevím	2

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 15: zpracované odpovědi na otázku č. 15 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 16: Využíváte možnost navštěvovat kurzy nebo další vzdělání v oblasti výsledku seniora?

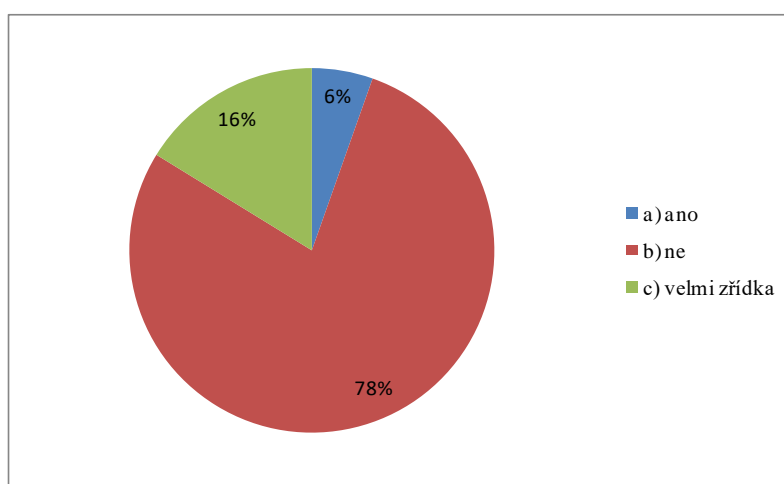
Na základě této otázky bylo zjišťováno, jestli policisté mají možnost se vzdělávat v oblasti výsledku seniora. Vyhodnocením odpovědí na tuto otázku bylo zjištěno, že policistům nemají nabídku navštěvovat vzdělávací kurzy v oblasti výsledku seniora, neboť 87 probandů z celkového počtu 111 označilo odpověď b) ne. Ze zbývajících 24 probandů označilo 6 probandů odpověď a) ano a 18 probandů označilo odpověď c) velmi zřídka.

Tabulka č. 16

otázka č. 16		Využíváte možnost navštěvovat kurzy nebo další vzdělání v oblasti výs
		odpovědi probandů
odpověď	a) ano	6
odpověď	b) ne	87
odpověď	c) velmi zřídka	18

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 16: zpracované odpovědi na otázku č. 16 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

Otázka č. 17: Konzultujete výslech seniora s vyškoleným pracovníkem pro výslech seniorů?

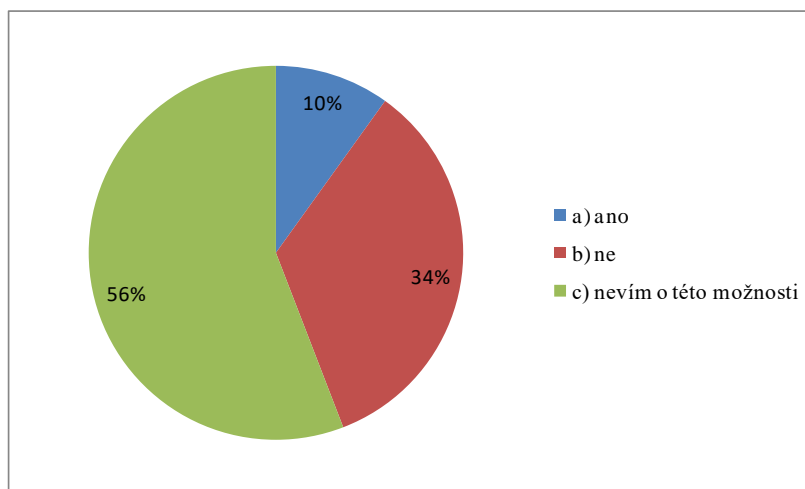
Otázka 17 bylo zjišťováno, jestli policisté na pracovišti mají vyškoleného pracovníka pro výslech seniora a případně s ním konzultují, jak mají postupovat při výslechu seniora. Analýzou této otázky bylo zjištěno, že z celkového počtu dotazovaných probandů má povědomí o tomto pracovníkovi 11 probandů. 62 probandů uvedlo, že neví o této možnosti a zbývajících 38 probandů uvedlo, že takového pracovníka nemají.

Tabulka č. 17

otázka č. 17		Konzultujete výslech seniora s vyškoleným pracovníkem pro výslech s
		odpovědi probandů
odpověď	a) ano	11
odpověď	b) ne	38
odpověď	c) nevím o této možnosti	62

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 17: zpracované odpovědi na otázku č. 17 v procentech

Zdroj: vlastní výzkum

6.5 Hodnocení hypotéz

1. Více jak 50% policistů nedělá rozdíl mezi výsledkem seniora a výsledkem dospělé osoby.

Hypotéza 1 se nepotvrdila, neboť většina (107 probandů) uvedla v otázce č. 8, že senior potřebuje více času na sestavení odpovědi. Stejný trend byl i v otázce č. 9, kdy 111 probandů si uvědomuje potřebu dostatku času pro kvalitní výsledek seniora. Na otázku zda se schopnost komunikace s věkem mění, odpovědělo 108 probandů, že ano. S odpovědí policistů na tyto otázky se může zdát, že specifika výsledku seniorů si policisté plně uvědomují. Rozpor však nastává u otázky č. 6, kdy 51 ze 111 probandů udává, že přípravu na výsledek seniora dostačuje stejná jako u každé jiné dospělé osoby. 51 probandů pak udává, že příprava je důležitá a zbylých 9 probandů, že je to ztráta času. Tyto počty odpovědí dle grafu představují dosti vysoké procentuální hodnoty, které napovídají, že mnoho policistů opravdu rozdíl mezi výsledky seniorů a běžného dospělého člověka nedělá.

2. Více jak polovina policistů si neuvědomuje, že pro dosažení kvalitního výsledku seniora, je třeba odstranit komunikační bariéry.

Hypotéza 2 se nepotvrdila, protože status seniora je chápáný jako důstojná součást života, což nám napovídá otázka č. 8, kdy si probandi (107) uvědomují potřebu většího prostoru seniora pro odpověď. Stejně tak v otázce č. 11 umí převážná část probandů (89), určit co je považováno za komunikační bariéru. 108 probandů pak chápe, že komunikace jako taková se s věkem mění. V další otázce dokážou správně určit vhodnou komunikační strategii a to opět v převažujícím počtu 73 probandů. Z těchto výsledků lze vyčíst, že povědomí o statusu seniora a jeho komunikačních bariérách si většina policistů uvědomuje.

3. Kvalitnější výslech seniora v 70% provedou zkušenější a déle sloužící policisté.

Otázka č. 1 a 2 nám nastiňuje služební poměr a pozici probandů na Územním odboru Policie ČR v Příbrami. Díky těmto údajům jsme mohli zhodnotit úroveň vědomostí v dané problematice s ohledem na služební poměr probandů. Otázka č. 4 nám napomáhá nastínit uvědomění policistů o pozitivním přínosu staršího policisty, policistky při výslechu seniora. Zatímco probandi sloužící do 20 let, udali staršího policistu jako přínosného, probandi do 10 let si převážně myslí, že na věku nezáleží. Probandi sloužící déle jak 20 let, staršího policistu považují za přínos. Pokud se však tyto otázky sečtou, tak se většina (61) probandů přiklání, že přítomnost staršího policisty, policistky je přínosem. Otázka č. 3 nám vypovídá, že bez ohledu na délku služebního poměru se téměř všichni probandi shodují, že v přístupu k seniorovi je důležitá odbornost, ohleduplnost, tolerance a trpělivost. Zkušenější policisté správně udali, že pro předvolání seniora je vhodnější osobní kontakt. V celkovém počtu pak tento názor sdílí 64 probandů. Odpovědi na otázky č. 7, 8 a 9 nám vypověděli, že všechny skupiny probandů dle délky služebního poměru, odpověděli poměrově stejně a uvědomují si potřebu seniora na dostatek prostoru a výtěžnost takového jednání pro kvalitní výslech. Analýzou otázky č. 10 jsme zjistili, že celá skupina probandů sloužící více jak 20 let správně odpověděla. Skupina sloužící do 20 let odpověděla správně zhruba z poloviny, poměrově stejně jako u skupiny probandů sloužících do 10 let. Tato hypotéza byla potvrzena, protože déle sloužící probandi objektivně odpovídali erudovaněji nežli probandi s menší zkušeností.

4. Více jak polovina policistů si sama nevyhledává informace pro komunikaci se seniory.

Tato hypotéza se potvrdila, neboť na otázku č. 14 odpovědělo 91 probandů ze 111, že si informace na dané téma nezjišťuje. Přesto si v následující otázce č. 15 zaměřenou na to, zda mají policisté dostatek informací, uvedlo 90 probandů z celkového počtu 111 probandů, že si myslí, že jejich vědomosti na danou problematiku jsou dostačující. Tato skutečnost se, ale neopírá ani o výsledek otázky č. 16, ve které převážná část probandů (87) přiznává, že nenavštěvuje ani kurzy či další formy vzdělávání v dané problematice. Na otázku zda ví, jestli na jejich pracovišti mají vyškoleného pracovníka pro výslech seniora, pak většina (62 policistů) přiznává, že neví a další poměrně velký počet (38 probandů) udává, že takový pracovník na jejich pracovišti není. Z těchto odpovědí, je proto jasně patrné, že vzdělávání v dané oblasti má nedostatky.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá znalostmi a zkušenostmi policistů sloužících u Policie ČR na územním odboru Příbram. V teoretické části byla popsána podstata výslechu obecně, dále pak práce byla zaměřena na specifika výslechu ve vztahu k seniorům.

V empirické části, pomocí kvantitativního výzkumu provedeného dotazníkovou metodou, byly shromážděny odpovědi na otázky týkající se oblasti výslechu seniora. Tímto výzkumem měli být potvrzené či vyvrácené stanovené hypotézy. Provedenou analýzou dotazníků bylo zjištěno, že ze 4 stanovených hypotéz nebyly potvrzeny dvě a dvě potvrzeny byly.

Na základě tohoto výzkumu byly vyvozeny závěry a následně doporučení ve formě „Desatero výslechu seniora“. Po vyhodnocení dotazníků je jasné, že senior je chápán jako důstojná osoba a jako k takové se v převážné většině přistupuje. Bohužel však výsledky poukazují na fakt, že ne vždy si probandi věděli rady se správným provedením výslechu seniora. Čemuž naznačuje i fakt, že erudovanost v této oblasti je dle provedeného šetření nedostatečná i přes to, že zkoumaný vzorek si myslí, že vědomosti má dostačující. Díky zkušenostem starších policistů bylo potvrzeno, že tyto policisté mají větší povědomí o správném provedení výslechu seniora. Po shrnutí veškerých informací je jasné, že prohlubování povědomí o specifickém přístupu k seniorům při výslechu je bezprecedentní. Díky tomuto faktu bylo vytvořeno „Desatero výslechu seniora“.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BRICHČÍN, Slavoj a KALVACH, Zdeněk. *Soudní psychiatrie a sexuologie pro policisty*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2003, 125 s. ISBN 80-7251-129-7.
2. ČÍRTKOVÁ, L. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, s.r.o., 1998, 255 s. ISBN 80-85858-70-3.
3. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. 3. vydání. Praha: Portál, 2000. 256 s. ISBN 80-7178-475-3.
4. GILLERNOVÁ, Ilona a Hedvika BOUKALOVÁ. *Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006, 282 s. ISBN 80-246-1293-3.
5. GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I., *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 536 s. ISBN ISBN 978-80-7478-614-3.
6. GŘIVNA, T., ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Oběti trestných činů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 791 s. ISBN 978-80-7400-793-4.
7. HOUBOVÁ, Drahomíra, *Psychologie pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2008, 280 s. ISBN 978-80-7380-100-7.
8. Jelínek, J. a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 5. Vydání. Praha: Leges, 2018, 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3.
9. JELÍNEK, Jiří. *Zákon o obětech trestných činů: komentář s judikaturou*. Komentátor. Praha: Leges, 2013, 264 s. ISBN 978-80-87576-49-6.
10. MALÍKOVÁ, Eva. *Péče o seniory v pobytových zařízeních sociálních služeb*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, 2020, 304 s. ISBN 978-80-271-2030-7.
11. MATIÁŠEK, Jan, Bohumil BÁRTA a Jaroslav SOUKUP. *Psychologie a výslechová praxe*. Praha: Orbis, 1968.
12. METEŇKO, J., BAČÍKOVÁ, I., SAMEK, M. *Kriminalistická taktika*. Brno: Václav Klemm, 2013, 307 s. ISBN 978-80-87713-08-2.
13. MLÝNKOVÁ, Jana. *Péče o staré občany: učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada, 2011, 192 s. ISBN 978-80-247-3872-7.
14. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2004, 606 s. ISBN 80-7179-878-9.

15. Němec, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty a studenty Policejní akademie České republiky v Praze*. Praha: Abook, 2017, s. 340. ISBN 978-80-906974-0-9.
16. NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Vyd. 1. Praha: EUROUNION, 2004, 328 s. ISBN 80-7317-036-1.
17. POKORNÁ, Andrea, *Komunikace se seniory*. Praha: Grada. 2010, 160 s. ISBN 978-80-247-3271-8.
18. PORADA, V. a kol. *Kriminalistika (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 312 s. ISBN 978-80-7380-038-3.
19. PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: Technické, forenzní a kybernetické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2016, s. 471. ISBN 978-80-7380-589-0.
20. PŘIBYL, Hugo. *Lidské potřeby ve stáří*. Jessenius. Praha: Maxdorf, 2015, 96 s. ISBN 978-80-7345-437-1.
21. PTÁČKOVÁ, Hana a PTÁČEK, Radek. *Psychosociální adaptace ve stáří a nemoci*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2021, 184 s. ISBN 978-80-271-0876-3.
22. ROSENGREN, Karl Erik. *Communication: an introduction*. ThousandOaks [Calif.]: SagePublications, 2000, 240 s. ISBN 0-8039-7837-5.
23. STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 296 s. ISBN 978-80-7380-095-6.
24. Šámal, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN-978-80-7400-465-0.
25. ŠPATENKOVÁ, N. a KRÁLOVÁ, J., *Základní otázky komunikace: komunikace (nejen) pro sestry*. Praha: Galén. 2009, 134 s. ISBN 978-80-7262-599-4.
26. VÁGNEROVÁ, Marie, *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. 2007, 464 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
27. VYBÍRAL, Z., *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál. 2009, 320 s. ISBN 978-80-7367-387-1.
28. ZOUBKOVÁ, Ivana a kol. *Kriminologický slovník*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 256 s. ISBN 978-80-7380-312-4.

Elektronické zdroje

1. BOUKALOVÁ, H., HOSKOVCOVÁ, S., VYMĚTAL, Š., „*Mimořádné události – manuál pro komunikaci s lidmi se sluchovým a zrakovým postižením při katastrofách*“ [online]. 2024. [cit. 2024-03-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/soubor/projekt-eunad-lide-se-sluchovym-a-zrakovym-postizenim-pri-katastrofach.aspx>>.
2. PORTÁL EVROPSKÉ E-JUSTICE. *Oběti trestných činů*. [online]. EVROPSKÁ KOMISE. E-justice, european. 7. Října 2021. [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://e-justice.europa.eu/66/CS/victims_criminal_proceedings>.
3. World Health Organization. *Agein and health*. [online]. Copyright ©. 1. října 2022. [cit. 2024-01-24]. Dostupné z WWW: <<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>>.
4. PROCHÁZKOVÁ, V., VYSUČEK, P., „Jak komunikovat s neslyšícím a nedoslýchavým klientem? aneb svět osob s vadami sluchu“ [online]. mvcr.cz, [cit. 2024-03-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/soubor/jak-komunikovat-s-neslysicim-anedoslychavym-klientem-pdf.aspx>>.

Legislativní dokumenty

1. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. *EU - Trestní právo procesní* [online]. 2024. [cit. 2024-01-21]. Dostupné z WWW: <<https://justice.cz/web/msp/oblast-trestniho-prava/-/clanek/eu-trestni-pravo-proces-1>>.
2. VÁLKOVÁ, J., *Mezinárodní příručka pomoci obětem o využití a aplikaci deklarace OSN o základních principech spravedlnosti ohledně obětí trestného činu a ohledně obětí zneužití moci: návrh, duben 1997*. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). [Praha]: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997, s. 112. ISBN 80-86008-46-0.

Seznam zkratk

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

čl. – článek

např. – například

odst. – odstavec

OSN – Organizace spojených národů

popř. – popřípadě

Sb. – sbírky

Tr. řádu – trestního řádu

tzv. – tak zvaně

Seznam tabulek a grafů

Tab. 1: Zpracované odpovědi na otázku č. 1	54
Tab. 2: Zpracované odpovědi na otázku č. 2	55
Tab. 3: Zpracované odpovědi na otázku č. 3	56
Tab. 4: Zpracované odpovědi na otázku č. 4	57
Tab. 5: Zpracované odpovědi na otázku č. 5	58
Tab. 6: Zpracované odpovědi na otázku č. 6	58
Tab. 7: Zpracované odpovědi na otázku č. 7	59
Tab. 8: Zpracované odpovědi na otázku č. 8	60
Tab. 9: Zpracované odpovědi na otázku č. 9	61
Tab. 10: Zpracované odpovědi na otázku č. 10	62
Tab. 11: Zpracované odpovědi na otázku č. 11	63
Tab. 12: Zpracované odpovědi na otázku č. 12	63
Tab. 13: Zpracované odpovědi na otázku č. 13	64
Tab. 14: Zpracované odpovědi na otázku č. 14	65
Tab. 15: Zpracované odpovědi na otázku č. 15	66
Tab. 16: Zpracované odpovědi na otázku č. 16	67
Tab. 17: Zpracované odpovědi na otázku č. 17	67
Graf 1: Zpracované odpovědi na otázku č. 1	55
Graf 2: Zpracované odpovědi na otázku č. 2	56
Graf 3: Zpracované odpovědi na otázku č. 3	56
Graf 4: Zpracované odpovědi na otázku č. 4	57
Graf 5: Zpracované odpovědi na otázku č. 5	58
Graf 6: Zpracované odpovědi na otázku č. 6	59
Graf 7: Zpracované odpovědi na otázku č. 7	60
Graf 8: Zpracované odpovědi na otázku č. 8	60
Graf 9: Zpracované odpovědi na otázku č. 9	61
Graf 10: Zpracované odpovědi na otázku č. 10	62
Graf 11: Zpracované odpovědi na otázku č. 11	63
Graf 12: Zpracované odpovědi na otázku č. 12	64
Graf 13: Zpracované odpovědi na otázku č. 13	65
Graf 14: Zpracované odpovědi na otázku č. 14	65
Graf 15: Zpracované odpovědi na otázku č. 15	66
Graf 16: Zpracované odpovědi na otázku č. 16	67
Graf 17: Zpracované odpovědi na otázku č. 17	68

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník.....	78
Příloha č. 2 – Desatero výslechu seniora	82

Přílohy

Příloha č. 1

Dotazník k bakalářské práci na téma:

Znalosti a zkušenosti policistů Územního odboru Příbram v oblasti výslechu seniora

Vážení,

jmenuji se Petr Oktábec a v současné době studuji na Vysoké škole evropských a regionálních studií, z. ú. České Budějovice. Svou bakalářskou práci zpracovávám na výše uvedené téma. Součástí mé práce je průzkum, který bych chtěl zpracovat formou dotazníku právě s Vaší pomocí. Jde samozřejmě o dotazník anonymní, odpovědi v něm uvedené budou použity pouze pro potřeby mé bakalářské práce.

Chtěl bych Vás tímto požádat o jeho vyplnění, pokud možno podle skutečnosti. Prosím o zakroužkování pouze jedné odpovědi, která je podle Vás správná. Děkuji za Váš čas.

1) Jak dlouho pracujete ve služebním poměru u Policie ČR?

- a) do 10 let
- b) do 20 let
- c) více jak 20 let

2) Na jaké pozici u policie ČR pracujete?

- a) vrchní asistent
- b) inspektor
- c) vrchní inspektor
- d) komisař

3) Je při výslechu seniora důležitá odbornost, ohleduplnost, tolerance a trpělivost?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

- 4) Kdo je podle Vás schopnější vést kvalitně výslech seniora?
- a) mladší policista/ka
 - b) starší policista/ka
 - c) věk není podstatný
- 5) Jaká je podle Vás nejvhodnější metoda pro předvolání seniora k výslechu?
- a) písemně
 - b) osobně
 - c) telefonicky
 - d) nezáleží na tom
- 6) Myslíte si, že při výslechu seniora je i podstatná materiálně organizační příprava?
- a) není to ztráta času, je to velice potřebné
 - b) je to potřebné, ale příprava může být stejná jako u dospělé osoby
 - c) je to ztráta času, důležitější je věcná (obsahová) příprava, kdy si zhodnotím zjištěné informace a stanovím plán výslechu.
- 7) Je žádoucí nechat seniora spontánně vypovídat?
- a) ano, mohu zhodnotit schopnosti seniora
 - b) ne
 - c) nevím
- 8) Potřebují senioři více času na sestavení odpovědi?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nejsem si jistý
- 9) Je dostatek času při výslechu seniora důležitý?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nedokážu posoudit

- 10) Čemu se vyvarovat při výslechu seniora?
- a) sugestivním otázkám
 - b) napomínání
 - c) nátlaku
 - d) složitým otázkám
 - e) vše výše uvedené
 - f) nejsem si jistý
- 11) Co můžeme považovat za komunikační bariéru při výslechu seniora?
- a) porucha sluchu
 - b) porucha zraku
 - c) porucha řeči
 - d) demence
 - e) vše výše uvedené
- 12) Myslíte si, že schopnost komunikace se s věkem mění?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nedokážu posoudit
- 13) Jaké komunikační strategie využíváte během výslechu seniora?
- a) zpomalení řečového tempa
 - b) opakování slov
 - c) zvýšení hlasitosti
 - d) zrakový kontakt (pokud je možný)
 - e) artikulace
 - f) dotek (u zrakově postižených)
 - g) vše výše uvedené
- 14) Vyhledáváte si informace, které se zaměřují na komunikaci se seniory?
- a) ano
 - b) ne

- 15) Myslíte si, že máte dostatek informací k výsledku seniora?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím
- 16) Využíváte možnost navštěvovat kurzy nebo další vzdělání v oblasti výsledku seniora?
- a) ano
 - b) ne
 - c) velmi zřídka
- 17) Konzultujete výsledek seniora s vyškoleným pracovníkem pro výsledky seniorů?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím o této možnosti

Příloha č. 2

Desatero výsledku seniora

1. Respektujeme identitu seniora a jeho specifika. Vyvaruj se familiérního chování. Buď slušný, zdvořilý, důstojný, profesionální. K seniorovi zachovej respekt a úctu.
2. Pro zhodnocení stavu seniora před výsledkem využij informace získané od příbuzných, ze zdravotní dokumentace či osob blízkých.
3. Vyslýchající by měl být znalý všech zvláštností seniora. Ustanovit vhodné postupy pro provedení výsledku, dle potencionálních potřeb seniora.
4. Pro předvolání seniora využij osobního kontaktu, aby nedošlo ke špatnému vyložení předvolání (písemného, telefonického) a následné stresové situaci.
5. Zvol vhodné prostředí pro výslech dle specifických potřeb seniora (např. nemocnice, domov důchodců, domácí prostředí, apod.)
6. Při výsledku respektuj specifika změny komunikace související s procesem stárnutí. Chraň seniora před časovým stresem, počítej se zpomalením psychomotorického tempa.
7. V případě zájmu zajisti seniorovi pomoc stran osoby se speciálním vzděláním např. policejní psycholog. Pro případnou psychologickou konzultaci s vyslychaným.
8. Aktivně a taktně ověříme možné komunikační bariéry (porucha sluchu, zraku apod.) a tomu přizpůsobíme komunikaci.
9. Připrav si pro seniora předem připravené, krátké a snadno formulované otázky, bez známek sugesce.
10. Seniora nech volně mluvit, všiměj si jeho reakcí a jeho celkového stavu.